

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
4/2018
27. január 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA ĽUDOVÍT ŠTEVKO
O PLIAGE TOLERANCIE ZLOBY
Strana 4.

ČESKO JE STÁLE PARTNER
A V MNOHOM AJ VZOR
Strana 5.

MOR TUČNOTY K NÁM
PRESKOČIL CEZ MORE
Strana 6.

VÝSTAVA RUKY A ZLATO
V SLUŽBÁCH DUCHA
Strana 9.

LEGENDÁRNY GOLONKA
MÁ NA KRKU OSEM KRÍŽIKOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Koľko ľudí, toľko názorov, znie slovenské ľudové príslovie. Aspoň pri pohľade na náš verejný priestor musí človek nadobudnúť dojem, že toto príslovie nemohlo nikde inde vzniknúť len na našom Slovensku. Ministerstvo vnútra v súčasnosti eviduje stošesťdesiat politických strán, a to ich do parlamentných volieb v roku 2020 ešte môže niekoľko pribudnúť. Skúste na Slovensku nájsť jednu stavovskú, odborovú či inú spoločenskú organizáciu, ktorá by nemala niekoľko variantov. Dokonca aj politickí väzni komunizmu sú rozštiepení.

Keď sme pri politických väzňoch komunizmu, tiež nie je normálne, aby jestvovali samostatné odbojové organizácie proti fašizmu a odbojové organizácie proti komunizmu, keď obidve ideológie sú totalitné. Ale klasik by povedal – na Slovensku je to tak. Lebo celkom odlišne sa etabloval odboj proti fašizmu a inak odboj proti komunizmu. Vieme, že na Slovensku jestvuje organizácia bojovníkov proti fašizmu už od skončenia druhej svetovej vojny, ale organizácia bojovníkov proti komunizmu mohla vzniknúť až v roku 1990. Zdanlivo nelogická situácia, no mala svoj historický vývoj.

Kresťania sa modlia: „Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane.“ Vo Vatikáne už uvažujú zmeniť znenie modlitby Otčenáš najmä kvôli časti: „... a neuved' nás do pokúšenia...“ V Bratislave by sme sa mali zamyslieť nad tým, aké dedičstvo otcov by nám Pán mal zachovať. Určite nie to z povojnových rokov. Práve vtedy režim uznal bojovníkov proti fašizmu, ale z bojovníkov proti komunizmu urobil nepriateľov ľudovodemokratického režimu a niektorí skončili aj na šibenicí. Komunistický režim uznal len tých odbojárův proti fašizmu, ktorí nenamietali nič proti novej totalite. Zvrhlo poupratoval verejný priestor, v ktorom slobodné názory nemali miesto. Spoločnosť sa dodnes nespamätala z tohto obdobia a neurobila deliacu čiaru medzi antifašistami a prospechármi. Tam by sa zrejme ukázal rozdiel medzi kariérnymi bojovníkmi proti fašizmu a skutočnými odbojármi proti totalitným režimom. Keď to doteraz nedokázali urobiť historici z akademického prostredia, azda raz sa to podarí Ústavu pamäti národa.

Eva ZELENAYOVÁ

R - 2017004

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Predseda Matice slovenskej Marián GEŠPER začal plniť svoj volebný program Ustanovizeň žije v prepojení s národnými témami

Dušan D. KERNÝ – Foto: MS

Cirkvi pôsobiace na území Slovenskej republiky, občianske združenia, národné a slovansky orientované spolky sú prirodzeným spojencom Matice slovenskej, ktorá sa neorientuje politicky, ktorá nechce a nemôže byť politickou.

V rámci aktívneho, a nie deklamačného plnenia volebného programu predseda Matice slovenskej Marián Gešper uskutočnil prvé stretnutia s najvyššími predstaviteľmi rímskokatolíckej, evanjelickej a gréckokatolíckej cirkvi a pripravuje sa aj stretnutie a rozhovory s predstaviteľmi pravoslávnej cirkvi.

■ SPOJIVO TÉM

„Matica slovenská predstavuje starobylú inštitúciu, ktorá má aktuálne poslanie posilňovať a obnovovať naše národné dedičstvo ako veľké bohatstvo, v tom má Matica veľkú úlohu a v tom spočíva jej opodstatnenosť,“ povedal bratislavský arcibiskup metropolita Stanislav Zvolenský. Maticu a cirkev spája veľa národných tém, nie je dôvod, aby sme mali pocit malosti, konštatoval o. i. arcibiskup. Rozhovor a vzájomná výmena názorov o úlohe a opodstatnenosti Matice sa diala v zhode pohľadu na síce prirodzený postup globalizácie, ale aj na negatívne javy, ktoré prináša. Aj preto sa vyjadřila úplná zhoda v snahách pokračovať vo vzájomnej účasti najmä na cyrilo-metodských podujatiach a všade tam, kde je prepojenie národných tém.

Dôraz na prepojenie národných tém zdôraznil počas prvého rozhovoru predseda MS s generálnym biskupom ECAV Milošom Klátikom. Generálny

V minulých dňoch – tak ako sľúbil pred svojim zvolením – absolvoval predseda MS Marián GEŠPER plodné rozhovory s predstaviteľmi cirkví, ktoré pôsobia na Slovensku. Snímka je z rokovania s generálnym biskupom Milošom KLÁTIKOM (uprostred) v ústredí ECAV.

biskup poukázal na spoločné národné a zároveň cirkevné spojivá, osobitne pokiaľ ide o udalosti a postavy meruňských rokov 1848 – 1849, ako aj roka 1918, udalosti a postavy vzniku prvého štátu, prvej ČSR, prvého bratislavského župana Samuela Zochu... Predseda MS v tejto súvislosti pripomenul i Matúša Dulu, spoluzakladateľa Matice slovenskej. Toho si Mladá Matica ešte pod vedením M. Gešpera

nedávno uctila ako štátnika, národovca a prvého predsedu SNR priamo na parlamentnej pôde terajšej NR SR. Spomenul tiež dlhoročného generálneho dozorcú ECAV, matičiara, dlhoročného predsedu MS Jána Vanoviča, bojovníka proti maďarizácii, spolusignatára Deklarácie slovenského národa z 30. októbra 1918 – jedného zo základných dokumentov zrodu česko-slovenského štátu. Matici ide

o reálnu, a nie deklaratívnu činnosť, zdôraznil predseda MS a vo vyjadrení pre SNN okrem iného ocenil aj autor-ské dielo generálneho biskupa M. Klátika, osobitne knihu o národovcovi J. M. Hurbanovi.

■ OPORA V TRADÍCII

Spoločná cyrilo-metodská tradícia, slovanské korene gréckokatolíckej cirkvi, spoločné prepojenie, pokiaľ ide o podujatia spojené s cyrilo-metodskou tradíciou, a dôraz na množstvo podujatí inšpirovaných životom a dielom sv. Gorazda, žiaka sv. Cyrila a Metoda, boli témou prvého rozhovoru predsedu MS Mariána Gešpera s bratislavským eparchom gréckokatolíckej cirkvi Petrom Rusnákom. Aj v súvislosti s týmto stretnutím predseda MS zdôraznil význam konkrétnej spolupráce a spojenia so živou cyrilo-metodskou tradíciou ako výrazom kresťanských základov národa.

Vo vyjadrení pre SNN predseda MS Marián Gešper zdôraznil význam nedeklaratívnej konkrétnej spolupráce, väzieb a prienikov v činnosti s cirkvami ako s prirodzenými spojencami Matice. Do roku 2018 vstupuje nové vedenie Matice s vedomím, že je veľkou výzvou. Matica stojí na rozhraní a chce si opäť získať rešpekt, ktorý jej patrí. Na tom, ako už ukázali aj prvé stretnutia a rozhovory predsedu MS, dôsledne pracuje.

3 OTÁZKY PRE:

Mareka HANUSKU, prvého podpredsedu najstaršej ustanovizne Slovákov

Matica nie je terč pre revolverových kritikův

• Od neprajníkov Matice slovenskej pomerne často zaznievajú výhrady o jej opodstatnenosti. Ako ich vnímate?

Dokážem pochopiť, že sa nájdu aj takíto ľudia. Musíme im však pripomenúť, že podobne by sme sa mohli pýtať na opodstatnenosť existencie múzeí, keď si niekto nechce pripomínať niektoré historické miľníky alebo sa nestotožňuje s činnosťou niektorých inštitúcií. Pravdaže, zveličujem, či iba upriamujem ostrie ich optiky na pôsobenie iných organizácií. V kultúrnom štáte treba podporiť i divadlá, múzeá, knižnice, galérie aj iné kultúrne, spoločenské a ďalšie ustanovizne. Rovnako aj klenot, akým je Matica slovenská, ktorú sme mali už vtedy, keď bola slovenská štátnosť iba utópiou.

• Slovenská štátnosť je to najdôležitejšie, za čo sa Matica vždy zasadzovala; pre vznik samostatnej SR vykonala veľa práce a priniesla nemalo obetí...

Je to jeden z výnimočných úspechov, ktoré sme ako národ, spoločnosť a krajina dosiahli aj vďaka Matici. O jej financovaní, ktoré je dosť často trňom v oku revolverových kritikův, musím doplniť, že je, pravdaže, potrebné hľadať aj istú nezávislosť od štátu, ale vedieť tiež účelne gazdovať s tým, čonaporúdzí má a dostane, a to na prospech členského hnutia, vedy, kultúry a ďalších oblastí, ktoré musí zo zákona vykonávať. Na to sa Matica slovenská už viac rokov koncentruje.

• Čo z jej poslania, hlavných aktivít a podujatí by malo byť to hlavné?

Zákon o Matici slovenskej to jasne stanovuje. Spomeniem len upevňovanie slovenského vlastenectva, prehlbovanie vzťahu občanův k slovenskej štátnosti, kooperáciu s družobnými Maticami a s krajinami, vytváranie podmienok na základný slovakistický výskum, podnecovanie miestnej a regionálnej kultúry, pôsobenie na mládež v duchu národných, mravných a demokratických hodnôt či zvyšovanie národného povedomia Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach štátu. Matica si to svedomite plní – diktuje jej to slávna tradícia, ale rešpektuje pritom aj súčasné trendy. Možno sa tí, čo Maticu znevažujú, dokážu aj tým predať a zviditeľniť, ale nemyslím si, že sa budeme od nich učiť a inšpirovať na podobné konanie.

Zhovárал sa Viliam KOMORA
Foto: Ivan PAŠKA

V SNN 5/2018
SI PREČÍTAŠ

■ Finančník Marián TKÁČ: „Dnes by som pred eurom dal prednosť vlastnej štátnej mene.“
■ Staviteľia čačianskej mohyly uctievali Veľkého otca, klaňali sa Slniečnemu bohu
■ Stav sestier a pôrodných asistentiek nezodpovedajú minimálnym personálnym normatívom

Scenáristických lapsusov pribúda i v publicistických reáliách

Stále cítiť závaný čechoslovakizmu

Eva ZELENAYOVÁ – Karikúra: Andrej MIŠANEK

Rok 2018 začali naši politici, ale aj médiá prinajmenej rozpačito. Aj keď si prvého januára mohlo Slovensko pripomenúť tisícstopäťdesiat rokov od uznania staroslovenčiny ako štvrtého liturgického jazyka a dvadsaťpäť rokov od vzniku novodobej Slovenskej republiky, politici aj médiá obišli tento dátum, akoby v kalendári ani nejstovalo. Ale už začiatkom roka sa začali oslavy vzniku bývalého Česko-Slovenska, hoci si tento dátum pripomenieme až koncom októbra.

A politici na obidvoch stranách si ho začali pripomínať vo veľkom štýle. Český prezident Miloš Zeman odkázal Slovákom, že Dubček bol len „podělaný hrůzou“ a slovenský premiér Robert Fico na Pražskom hrade ďakoval Čechom a Moravanom za „krásny vzťah k Slovensku“.

ČUDNÝ SCENÁR

Čudný scenár mala televízna relácia na verejnoprávnej televíznej RTVS na Dvojke, ktorá začala sériu programov k dvadsiatemu piatemu výročiu vzniku Slovenskej republiky – kupónovou privatizáciou. Reláciu prevzala slovenská televízia od českej, iba ju doplnila o niektorých pro-

tagonistov zo Slovenska. Povedzme o Ivana Mikloša. A súkromná TA3 pridala k hodnoteniu štvrtstoročia premien slovenskej ekonomiky aj Dzurindu a ďalších, čo hádzali vlajkové lode nášho hospodárstva cez privatizačnú palubu.

O týždeň neskôr, 11. januára, odvysielala televízia na Dvojke v programe SK Dejiny štátoprávne snahy Slovákov, čo uviedla ako „Populárno-náučnú diskusiu o objavovaní zlomových okamihov našich dejín venovanú 25. výročiu vzniku Slovenskej republiky“. Zmena nastala v tom, že diskusiu viedol M. Bajanič, známy z televíznej obrazovky ako moderátor hlavných večerných správ RTVS.

Pre mnohých to bolo prekvapenie, ale tento moderátor – mimochodom podľa našich informácií vyštudoval históriu, riadil diskusiu objektívne, nezaujato – dokonca aj keď sa diskutujúci dotkli obdobia prvej Slovenskej republiky.

VÝBER HOSTÍ

Výber hostí bol však z iného súdka. Jedným z nich bol sociológ Michal Vašečka, ročník 1972. Ten Vašečka, ktorý sa počas referenda o rodine predstavil ako jej odporca, kritizoval aktivistov z Aliancie za rodinu (AZR), že „propagujú takzvanú tradičnú rodinu, stále trvajú na definícii manželstva ako manželstva muža a ženy“. Ďalej povedal: „To je jedno

zo základných nepochopení. Oni totiž neberú do úvahy premenlivosť identít ľudí. To, že niekto môže byť otcom v rodine bez toho, aby mal pohľadné znaky, ktoré by tradičný otec mal mať. Inými slovami, môže to byť žena s mužskou identitou. Alebo naopak. A toto je odmietané. Práve tu niekde sa začína spor, o ktorom neviem, ako sa dá vyriešiť, pretože moderná spoločnosť 21. storočia premenlivosť identít nielen pripúšťa a podporuje, ale predovšetkým jej

hlboko rozumie ako jednej zo svojich základných charakteristík.“

Slovenská televízia teda pozvala do relácie človeka, ktorý sa absolútne diskvalifikoval už aj tým, že nepozná slovenskú ústavu alebo ju vedome ignoruje. Ústava SR v čl. 41 definuje manželstvo ako „jedinečný zväzok medzi mužom a ženou“. Vašečka pracoval pre Inštitút pre verejné otázky, ktorý je známy svojou čechoslovakistickou orientáciou. Čechoslováci nepochopili rozdiel medzi Čechmi a Slovámi, ktorý sa jasne ukázal už pred sto rokmi po vzniku Česko-Slovenska. Česi inklinovali k ateizmu, Slováci ku kresťanstvu. Už 8. januára 1919 sa reformované duchovenstvo v Prahe rozhodlo odtrhnúť od Ríma a založilo tzv. Československú cirkev. Československý školský systém bol v medzivojnovom období zjavne proticirkevný. Aj dnes medzi prívržencami čechoslovakizmu vidno ľudí patriaciach do týchto reformovaných cirkevných spoločenstiev. Napríklad novinár Štefan Hríb či kazateľ Cirkvi bratskej Daniel Pastirčák a mnoho ďalších.

Netreba ani zabúdať, ako dopadli naše spoločné česko-slovenské dohody – Clevelandská a Pittsburská dohoda. Čo z nich bratia Česi splnili a čo nie...

Zadĺžený občan bude ďalej znášať záväzky, ktoré si vzal na plecía

Exekučná amnestia neanuluje dlžoby

Ján ČERNÝ – Ilustračné foto: autor

Koaličná rada sa najnovšie zaoberala materiálom Ministerstva spravodlivosti SR, ktorý by mal byť podkladom na vládny návrh zákona o exekučnej amnestii. Treba však hneď a jasne zdôrazniť, že ani po prijatí takejto legislatívy v parlamente dlžníkom nijako nezaničujú ich záväzky.

Na Slovensku počut' nereálny a nebezpečný „halo efekt“: Narob si teraz dlhy, ide amnestia, nebudeš ich musieť splácať. Omyl. Každý dlžník je a vždy bude zo zákona povinný uhradiť svoj dlh spolu so záväzkami, ktoré vznikli z jeho nesplácania veriteľovi. Je úplne jedno, či ide o bankovú, alebo nebankovú pôžičku, záväzok medzi susedmi či voči štátu, napríklad v podobe pokút alebo neuhradených odvodov.

PODSTATA JE INÁ

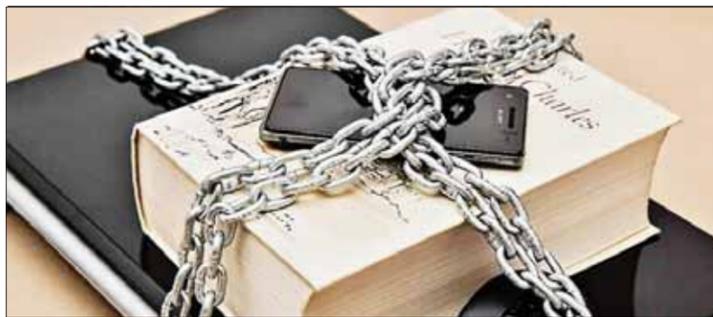
Zámerom exekučnej amnestie je najmä umožniť dlžníkovi splácať svoj dlh. Kým v súčasnosti exekučný zákon prikazuje, aby sa takémuto

dlžníkovi siahlo na jeho účet a na všetky (okrem zákonných výnimiek) disponibilné finančné zdroje vrátane zárobku, návrh o exekučnej amnestii je založený na predpoklade, že dlžníkovi sa umožní pracovať, zarábať, mať príjem a z tohto príjmu znížiť svoj dlh. Má to však aj ďalší efekt – zamestnať by sa tak mohli všetci tí, pre ktorých je to doteraz ekonomicky neefektívne. Exekútori im totiž siahajú na mzdu a robia „zadarmo“ nechce naozaj nikto. Vtedy je naozaj výhodnejšie spoľahnúť sa na dávky, z ktorých časť nemôže exekútor zadržať.

„Hovoríť dopredu verejne o podobnostiach pripravovanej takzva-

nej exekučnej amnestie by bolo nešťastné,“ vyhlásila ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská. Vo verejnosti by totiž podľa nej mohli detaily vzbudiť očakávania, ktoré nakoniec ostanú nenaplnené. „Mám záujem riešiť tento problém, a preto považujem za dôležité, aby si aj partneri našťudovali návrh a aby pridala ministerka.“ Jej odkaz pre dlžníkov je však jednoznačný – nemali by sa spoliehať na to, že ich niekto zbaví dlhov. „Záväzky treba platiť, ale zároveň by sme sa mali pokúsiť riešiť situáciu, ktorá nám prerástla cez hlavu.“

Len Sociálna poisťovňa eviduje takmer tristo miliónov eur nedobytných

pohľadávok. Dlžné sú i desaťtisíce dôchodcov, ktorí neraz naleteli „šmejd“ a neuvážene sa zadlžili nákupom rôznych predražených tovarov.

NEÚNOSNÉ ZADĽŽENIE

Exekučná amnestia by mala pomôcť aj zamestnávateľom, ktorí majú problém s nedostatkom pracovnej sily. Do exekučnej amnestie by mali byť zahrnuté tiež niektoré dlhy voči polícii. Ani podľa najnovšieho návrhu zákona totiž nijaký dlh nezaničí, len sa rozviažu ruky, aby ľudia mohli začať aj pracovať.

Ide o dôležitý návrh zákona, lenže už pred rokovaním koaličnej rady jeden z jej partnerov – Andrej Danko za SNS, odriekol na nej účasť pre virózové ochorenie. Pre tú istú príčinu sa o dva dni neskôr na rokovaní vlády nezúčastnil jej predseda Robert Fico. V prípade potreby vládneho návrhu zákona so zjednodušeným názvom „exekučná amnestia“ však v koalícii existuje jednoznačná zhoda. Doladiť jeho predkladané znenie je tak zrejme už len otázkou času.

VŠIMLI SME SI

Dvadsať piate výročie novodobej slovenskej štátnosti si naša vlasť nemôže pripomenúť lepšie ako významným uznaním, ktorého sa jej dostalo od spoločenstva národov sveta.

Pocťte Slovensko

Slovenská republika sa stala členom Rady OSN pre ľudské práva na obdobie rokov 2018 – 2020. Od prvého januára 2018 sa na tri roky stáva členom Rady OSN pre ľudské práva (rada). Zvolenie do tohto najvýznamnejšieho ľudsko-právneho orgánu OSN považuje vláda za medzinárodné ocenenie svojich doterajších aktivít v oblasti ľudských práv.

Rada sleduje dodržiavanie ľudských práv v členských štátoch OSN a vyslovuje sa k ich porušovaniu, reaguje na krízové situácie vo svete a slúži ako medzinárodné fórum na dialóg o otázkach ochrany a rozvoja ľudských práv. Schádza sa počas roka na troch riadnych zasadnutiach, ktoré trvajú tri až štyri týždne. Mimoriadnym zasadnutím reaguje na krízovú situáciu v tom-ktorom konkrétnom štáte.

Slovensko bude členom rady v čase vážnych výziev v oblasti dodržiavania ľudských práv vo svete. Člen rady má sám dodržiavať najvyššie štandardy v oblasti podpory a ochrany ľudských práv a pri svojej činnosti má byť vedený princípmi univerzality, nestrannosti, objektivity a neselektivity.

Počas svojho trojročného mandátu bude Slovenská republika v rade presadzovať záväzky a prísľuby, ktoré schválila vláda Slovenskej republiky 5. apríla 2017. Prioritami bude najmä boj proti všetkým formám rasizmu, xenofóbie, aktívna implementácia cieľov udržateľného rozvoja vrátane podpory práv detí a podpora náboženského vyznania alebo viery a náboženskej tolerancie.

V roku 2018 sa bude Slovenská republika podieľať na činnosti rady po boku ďalších partnerov z EÚ – Belgicka, Nemecka, Slovinska, Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, Maďarska, Chorvátska a Španielska. Ochrana ľudských práv je jedným zo základných cieľov Miléniovej deklarácie Valného zhromaždenia OSN, pričom tejto agende sa venuje niekoľko orgánov – Rada OSN pre ľudské práva, Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva a tretí výbor VZ OSN.

Ján ČERNÝ

Ak gazdujete v malom, máte šancu získať podporu, ak o ňu požiadate

Na malých farmároch čaká päť miliónov eur

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR vyhlásilo výzvu na podporu malých farmárov. Aj ňou chce pomôcť malým poľnohospodárom na začiatku podnikateľskej činnosti a prispieť k rozvoju rastlinnej aj živočíšnej výroby na slovenskom vidieku.

Každý, kto hospodári „v malom“, môže získať až pätnásťtisíc eur. Celkovo na tento cieľ pripravili na rezortnom ministerstve takmer päť miliónov eur. Stačí iba jedno – pri splnení daných podmienok treba podať žiadosť do 13. apríla 2018 na Pôdohospodársku platobnú agentúru.

„Chceme pomôcť malým poľnohospodárom či už pri začatí podnikania, alebo pri rozvoji už existujúcich malých podnikov. Ukazuje sa, že práve malí poľnohospodári sú tí, ktorí sa intenzívne venujú diverzifikácii plodín, pestujú tradičné plodiny a prinášajú tak do krajiny potrebnú rôznorodosť. Práve tým nachádzajú úspech aj u slovenských spotrebiteľov, ktorí prejavujú o lokálne, čerstvé a slovenské potraviny stúpajúci záujem. Okrem toho práve malé podniky dokážu v regiónoch zabezpečiť množstvo pracovných miest. Celkovo ich preto podporíme či už v rastlinnej, alebo živočíšnej výrobe takmer piatimi miliónmi eur,“ vysvetlila vicepremiérka a ministerka Gabriela Matečná. Ministerstvo bude zároveň spolupracovať s malými gazdami aj v úspešnom projekte ministerstva Chcem dodávať, ktorý úspešne

umiestnil doteraz za zvýhodnených podmienok na pulty obchodných reťazcov stovky produktov od

ČO INÍ NEPIŠU

Mladí slovenskí farmári možno budú mať onedlho väčší dôvod na úsmev. Vláda pre nich pripravila na podpory päť miliónov eur...

vyššie stovky slovenských výrobcov. Nenávratný finančný príspevok vyplatí Pôdohospodárska platobná agentúra (PPA) vo výške pätnásťtisíc eur na jeden malý poľnohospodársky podnik vo forme dvoch splátok v lehote maximálne päť rokov. Pri podpise Zmluvy o poskytnutí príspevku agentúra päťdesiat percent vyplatí hneď a päťdesiat percent až po správne uskutočnenom podnikateľskom zámere.

Oprávneným žiadateľom na zapojenie sa do výzvy je malý poľnohospodársky podnik (fyzická alebo právnická osoba) fungujúci v poľnohospodárskej prvovýrobe minimálne dva roky. Výrobný potenciál malého poľnohospodárskeho podniku prevyšuje štyritisíc eur a neprevyšuje 7 999 eur. Výnimku tvoria komodity, ako sú zemiaky, zelenina, melóny a jahody, vinohrady a dojnice, pri ktorých hodnota štandardného výstupu prevyšuje štyritisíc eur, ale neprevyšuje 9 999 eur. Malí poľnohospodári sa tak v rámci výzvy môžu zaoberať napríklad pestovaním zemiakov, aromatických, liečivých, koreninových rastlín a bylín, zeleniny, melónov, jahôd a ďalších druhov ovocia či napríklad chovom koní, hovädzieho dobyčka, dojníc, prasnic, oviec, králikov, včiel, kačiek alebo nosníc.

Kritériá na výber projektov, všeobecné podmienky na poskytnutie príspevku, ako aj forma a spôsob preukázania plnenia kritérií a podmienok sú podrobne uvedené vo výzve zverejnenej na webovom sídle PPA www.apa.sk.

Štefan ZLATOŠ
Foto: autor

NÁZORY

O pokrivenej rodovej rovnosti

Eva ZELENAYOVÁ

Je žena ženou a muž mužom? Podľa Istanbulskeho dohovoru to nie je isté, ale chromozómy nepustia. Rada Európy prijala 11. mája 2011 Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilí na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu – čo je správne. Prijali ho v tomto tureckom veľkomeste, preto sa mu hovorí aj Istanbulský dohovor. Za Slovenskú republiku ho podpísala vtedajšia i súčasná ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská.

Dohovor poskytuje veľký priestor mimovládny organizáciám aktivizovať sa v boji proti násilíu na ženách. V preambule signatári dohovoru uvádzajú viaceré dokumenty týkajúce sa ľudských práv, záväznú pre štáty po jeho schválení. Medzi ne patrí aj odporúčanie Rady Európy o štandardoch a mechanizmoch

rodovej rovnosti. Na Slovensku sme dohovor neprijali so všeobecným porozumením. Naopak, mnoho mimovládnych organizácií a občianskych aktivistov vyjadrilo proti nemu vážne výhrady. Preto ho doteraz parlament neratifikoval, aj keď poslanci za stranu SaS žiadali koncom novembra 2017 vládu, aby predložila dokument na schválenie.

Najmä občianske združenie Aliancia za rodinu organizuje množstvo osvetových podujatí s cieľom presvedčiť verejnosť, že Istanbulský dohovor popri opatreniach na ochranu žien proti násilíu legalizuje rodovú rovnosť, neprijateľnú pre zdravý vývoj spoločnosti. Upozorňuje na ustanovenia týkajúce sa definície pojmu rod či odstraňovanie nedefinovaných rodových stereotypov. A zdôrazňuje, že dohovor nielenže sa sta-

via proti prírodným zákonom, ale rozkladá civilizáciu európskych národov založenú na biblickej morálke.

Veľmi nápomocným Aliancii za rodinu sa stal kňaz Marián Kuffa. V rámci kampane Slovenský do-

Komentár

vor za rodinu uskutočnil už niekoľko veľmi úspešných prednášok v katolíckych kostoloch po celom Slovensku. Na sklonku minulého roka požiadal bývalého poslanca NR SR za KDĽ a exministra vnútra Vladimíra Palka, aby sa k téme vyjadril tiež.

Palko sa v minulosti neraz kriticky staval ku gender ideológii, ktorý po ratifikácii Istanbulskeho dohovoru museli členské štáty Rady Európy implementovať do života.

Palkova prednáška mala široký záber a s presnosťou chirurgického skalpela vylúpla problém našej súčasnej biedy. Pripomenul, že už pred sto sedemdesiatimi rokmi Friedrich Engels povedal, že nielen fabrika, ale aj rodina je miestom vykorisťovania. Že muž je v manželstve meštík a žena proletárka. Po boľševickom prevrate v Rusku jediná žena vo vláde – Alexandra Kollontajová – zaviedla potrat ako oslobodenie sa od muža. Ukázal zhubný vplyv komunistov na vývoj novej kultúry na Západe a sugestívnym spôsobom opísal pomoc kresťanskodemokratických strán na odstránení biblickej kultúry a vybudovaní dnešnej, ktorá zavádza gender ideológiu. Sympatický rámec Palkovej prednášky mal svoj háčik. Pred auditoriom sa ukázal ako hrdina, ktorý ako jeden z troch ministrov opustil vládu Mikuláša Dzurindu, keď neprijala kádehácky návrh zákona o výhrade vo svedomí. Vláda sice padla, ale len pár mesiacov pred koncom volebného obdobia, čo v prípade KDĽ mohlo byť aj dobre premyslenou predvolebnou kampaňou. Na čo Palko zabudol, bola účasť KDĽ na moci práve so stranami pretrans-

formovaných komunistov (SDĽ) a liberálov (ANO, SaS), s ktorými sa kresťanskí demokrati na Slovensku podieľali na tvorbe „novej kultúry“ presne tak ako kresťanskí demokrati na Západe. Prečo? Čo ich k tomu nútilo, keď si boli vedomí toho, kam smeruje boľševizácia verejného života?

Prednášajúci vysvetlil poslucháčom teóriu kultúrnej hegemonie. Najprv sa šíri z médií, filmov a udomácní sa v školách. Škoda, že nepovedal, že takto to urobili aj na Slovensku. S televíziou v roku 1998. Nakrúcajú sa filmy ponižujúce aj vysmievaťce tradičné hodnoty, školy pripravujú žiakov na nestereotypné roly. V súčasnosti v niektorých štátoch nie parlamenty, ale ústavné a najvyššie súdy rozhodujú o tom, či manželstvo tvorí muž a žena, alebo ktokoľvek iný. Keď bolo pri moci KDĽ, vždy šéfovalo súdnictvu, a bolo to práve KDĽ, ktoré vytrvalo pracovalo na spochybnení nášho súdnictva prostredníctvom zrušenia tzv. Mečiarových amnestií. Takže rovnako ako na Západe aj na Slovensku kresťanskí demokrati priviedli Engelsovu predstavu o rodine do reálnej podoby.

Kadidlom na čarodejníkov

Ľudovít ŠTEŠKO

Posledné voľby do vyšších územných celkov priniesli celý rad otázok, ktoré sa opakujú od roku 2001, keď padlo rozhodnutie o vytvorení ôsmich krajov, žúp či regiónov. Vtedy sa diskutovalo aj o oveľa vyšších počtoch vyšších samosprávnych krajov. Niektoré názory hovorili, že kraje treba zrušiť. Debaty o výhodnosti či nevýhodnosti pôvodného územnosprávneho členenia Slovenska trvajú dodnes. V roku 2013 avizoval Robert Fico, že bude iniciovať diskusiu o reforme systému vyšších územných celkov a prihovárал sa za model 3 + 1, teda za východoslovenský, stredoslovenský a západoslovenský región plus Bratislava. Podobný model preferovala aj Slovenská národná strana, ktorá mala členenie na tri kraje aj vo svojom programe. Takéto členenie však kritizovala vtedajšia opozí-

cia, podľa ktorej by sa zvýšil centralizmus riadenia a okrem toho vraj by to bol návrat do minulosti.

Ak aj neberieme do úvahy všetky tieto názory, musíme konštatovať, že kraje ľudia vnímajú ako čosi vzdialené, čo nepotrebujú

POZNÁMKA

k životu, o čom nevedia takmer nič. Mnohí nevolíči vidia v tom najmä politiku, presadzovanie záujmov politických a lobistických skupín, parazitovanie dosadenej partajnej administratívy na verejnom živote. Z toho vyplýva už tradične malá motivácia veľkej časti obyvateľstva zúčastniť sa na voľbách do VÚC.

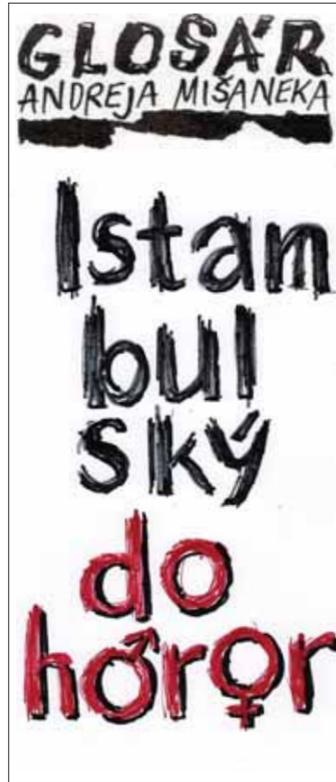
Otázka, ako zmeniť územnosprávne členenie Slovenska, ako zreformovať samosprávny kraj, je namieste aj dnes po voľbách

v roku 2017. Zásadné zmeny sa však nedajú riešiť obyčajným zákonom, na to je potrebný konsenzus naprieč celým politickým spektrom, teda ústavná väčšina v parlamente, aby sa nedali ústavné zákony meniť vždy po nástupe novej politickej garnitúry.

Poučenie z posledných volieb do VÚC spočíva ešte aj v tom, aké osobnosti navrhujú, prípadne za akých nezávislých kandidátov na županov lobujú politické strany. Sú to naozaj ľudia, ktorí sa osvedčili v komunálnej politike alebo majú skúsenosti aspoň ako poslanci v municipalitách? Ak sa pozrieme na víťazov krajských volieb, vychádza nám, že okrem výnimiek je odbornosť novozvolených županov zastávať tento dôležitý post pomerne malá, pravda, ak nerátame do odbornosti výšku postavenia

na stranickom politickom rebríčku. Netreba sa preto čudovať, že svoju začiatočnú bezradnosť v novom úrade maskujú rôznymi marketingovými taktikami určenými pre médiá. Povedzme Erika Jurinová, bývalá pracovníčka Matovičovej firmy, ktorá mala predtým, ako vstúpila do politiky, na starosti regionálny inzertný týždenník Oravsko, sa uchýlila k úsmevnému počinu: vyhánaniu zlých duchov zo svojej kancelárie s pomocou exorcistu. Možno jej to naozaj pomôže ako placebo na zvýšenie sebavedomia, ale či dokáže zvýšiť jej praktické schopnosti pri riešení problémov kraja a vykonávaní funkcie županky, je otázne. Veď uvidíme – politické tričko a jej doterajšia vysoká parlamentná funkcia je predsa len o niečom inom. Účinkovanie Matovičovho bratranca Jozefa Viskupiča v kresle šéfa Trnavského kraja je možno o čosi sľubnejšie, lebo pracoval ako živnostník a ako projektový manažér vydavateľstva regionPRESS (ach, zasa tie Matovičove rodinné firmy).

Zdá sa, že občania ani posledné voľby do VÚC nebrali vážne a viac ako dve tretiny z nich hlasovanie ignorovali. Už sa ani nečudujeme

AKO BOLO, ČO BOLO

„Spívam, jak hroznú Svato-
pluk na Karolmana věděl vojnu;
i jak vířaz, seba aj svůj od jeho
vlády Oslobodiv národ, nepod-
lehli stal sa panovník; A zmuži-
lích velké založil králostvo Slo-
vákův,“ prvé verše hrdinského
národného eposu Jána Hollého
Svatopluk sme kedysi čítali na
základnej a na strednej škole.
Podaktorí sme ich vedeli naspamäť.
Potom prišiel krátky obsah
Hollého diela. To bolo všetko.
Veď kto by to čítal celé...

Ducha veľdiela zo slovenskej najstaršej histórie dokázal v plnej kráse priblížiť poslucháčovi veľmajster hovoreného slova herec Viliam Záborský. Boli to časy, keď u neho a jeho kolegov absolvovali povinné kurzy reči hlásateľa, ako aj v správach vystupujúci redaktori rozhlasu a televízie. Od hlásateľov, tak sa v oných časoch hovorilo dnešným moderátorom, sa vyžadovala výborná znalosť slovenčiny, mikrofonický hlas a príjemný vzhľad. Dnes také čosi nehrozí, neprekáža mizerná znalosť slovenčiny, záduchovitý hlas a o vzhľade ani nehovorím.

Napokon, kto z hercov, ktorých špička bývala výkladnou skriňou slovenčiny, by mohol učiť niečo, čo sám neovláda. Veľká generácia, ako Viliam Záborský, Karol Machata, Gustáv Valach, Ctibor Filčík, Mikuláš Huba, Martin Gre-

Oslava Svätopluka na Devíne

Peter VALO

gor, František Dibarbora a ďalší, okrem rečového majstrovstva prinášala plejádu neopakovateľných hlasov. Keď poslucháč počul hlas, videl jeho nositeľa; dnes pribúdajú rovnakým tímom čvrikajúci igráci, s ktorými by bolo sotva možné obsadiť rozhlasový hru, lebo by v nej postavy splynuli.

Pre čitateľa bola istým problémom archaická bernolákovčina. Preto vydali v roku 1985 vo vydavateľstve Tatran preklad Hollého Svätopluka do

slovenčiny, pod ktorý sa podpísali skutoční majstri básnického slova – Štefan Moravčík a Jozef Mihalkovič. V ostatnom čase sme svedkami absolútnej renesancie tohto básnického veľdiela. Vyše dvoch mesiacov vysielali

Komenského, literárni historici docentka Zuzana Kákošová a docent Miloslav Vojtech, jazykovedec profesor Pavol Žigo a historici profesor Martin Homza a docent Vincent Múcska. Hollého zaradili medzi osobnosti

bojové scény v amerických veľkofilmoch. S napísaním obrovských akčných scén, aké v historických súvislostiach vytvoril Hollý, by mali čo robiť aj hollywoodski scenáristi. Stačilo by zobrať originál Hollého Svätopluka. Trochu ho upraviť a netreba vymýšľať scenár.

Osud malého národa je založený na prijímaní kompromisov. V SNP sme sa vzbúрили proti nemeckému vazalstvu a vybojovali sme si sovietske. Keď sme ho konečne striasli, ocitli sme sa v ďalšom, ktoré mám nanucuje druhotriedne potraviny a masy neprispôsobivých cudzincov, čo inde rozvracajú krajiny. Úlohou vládcu vazalskej krajiny je urobiť všetko pre to, aby jeho ľud utrpel čo najmenšie škody. Ján Hollý spieva o možnosti zmeny, o možnosti odčiniť zradu a priviesť národ k víťazstvu a slobode. Vypočujte si nahrávky Hollého eposu z archívu rádia Devín. Sloboda malého národa je totiž relatívny pojem. Môže sa stať, že nejaký slniečarský veľduch označí básnika z 19. storočia za fašistu a bude žiadať, aby ho vyradili z učebníc a knižníc.

na rádiu Devín na pokračovanie celého Hollého Svätopluka. Bolo to päťdesiat polhodinových relácií, tridsaťpäť čítaní a päťnásť rozhovorov. Poslucháč si vypočul poemu paralelne v klasickej bernolákovčine i v súčasnej slovenčine. V prvom prípade sme si mohli vychutnať neopakovateľný prednes v interpretácii ldy Rapačovej a v druhom nám čaro slova básnikov odkliak Peter Rúfus. Navyše sa k poslucháčom prihovorili pedagógovia z Filozofickej fakulty Univerzity

svetového klasicizmu, ktoré nadviazali na Horácia a Vergília. Ukázali básnika, ktorý zhmotnil veľké chvíle národných dejín a vytvoril vzor hrdinu. Postavenie Hollého v súčasnosti najvyššieho charakterizovala ldy Rapačová: „Hollý bol chudák, sedel pod dubom a vymyslel veľdielo. Dnes všetko závisí od peňazí. Ľuďom sa bez peňazí a vysokých honorárov nechce vytvárať hodnoty. Je mi z toho smutno.“

Profesor Homza povedal, že dnes oslovujú divákov

TAKŽE TAK

Jeden zo známych slovenských autorov literatúry faktu ma oslovil otázkou: „Prečo muži nelovia?“ a zároveň si posťažoval, že žijeme dekadentnú dobu, že dlhodobý mier a prosperita spôsobujú úpadok, teda dekadenciu klasických hodnôt, a spoločnosť otravujú absurdné experimenty – príkladom je feminizmus. Že pomaly už nedovolia kohútom kikirikať, lebo je to sexistické.

Ako na feminizmus

Feministická kampaň má zámerne kriminalizovať akýkoľvek vzťah heterosexuálneho páru. Feministky chcú dosiahnuť, aby sa muži a ženy nespeli na seba ani len pozrieť so záľubou, s vášňou či dokonca s láskou. Výsledkom by totiž bola zákonite heterosexuálna rodina, a to je pre feministky tabu. Preto nehovoria o materstve a deťoch. Tie ich vôbec nezaujímajú. Napokon, lesbické a homosexuálne vzťahy sú preferované. Preto má najnovšia kampaň ukazovať, že muži sú „predátori“ (tak sú už aj v danej kampani označovaní), ktorí ako gorily skáču po každej žene, ktorá ide okolo stromu, kde sídli. Cieľom je teda zlikvidovať lásku medzi mužom a ženou, a tým klasickú rodinu... Toľko z listu, ktorý som dostal mailovou poštou.

Odpovedal som mu, že pravdepodobne je tu čas, keď treba odhodit' spreď úst obrúsky a hovoriť pravdu. Že vplyvné sily sveta sú presvedčené, že ľudia je na zeme-guli priveľa. A že Cash Flow je štvrtou božskou osobou a všetky tie izmy sú padlí anjeli, ktorí tomuto Cash Flow (teda prúdeniu peňazí) vydatne mastia bruchu. Všetky izmy vznikli, vznikajú a iste aj budú vznikať len a len preto, aby bránili prírode a prirodzenému vývoju, osobitne po roku s „dvoma motykami“ – ide o rok 1776, rok vydania základného národohospodárskeho diela Adama Smitha o kapitalizme: Bohatstvo národov, rok vzniku Spojených štátov a rok založenia iluminátskej lóže vo Frankfurte. Odvtedy akoby všetko prirodzené a ľudské začalo smrdieť.

Každý izmus je skala, veľký balvan, ktorý Ktosí položí na koľajnici pred kolesá idúceho vlaku, aby ho vykoľajil. Že všetko to do seba zapadá, proti ďalšiemu rastu populácie spolupracuje biológia (HIV, rôzne tie vtáčie chrípky a tak ďalej) s chémiou, ktorá kontaminuje potraviny a berie mládencom chuť na rozmnožovanie sa. No a je tu aj ničivý zbrojarský arzenál a sú tu navyše padlí anjeli: „Izmy“, kam patria ako gender či LGBTI teória a praktiky a náš nemilý feminizmus.

Čo s tým? Ak je feminizmus „vynálezom“ proti mužovi, osobitne proti bielemu mužovi, je to výzva pre nás bielych mužov, ktorých ešte neprevalcovala biológia, chémia, zbrojarský či gender alebo LGBTI: Spojme sa, milujme ženy, ktoré stoja za to, a množme sa! A veďme k tomu aj našich synov a vnukov. A to je vlastne všetko.

Marián TKÁČ

Hovoríme s Jánom AGARSKÝM, laureátom Ceny Karola M. Lehotského
Pedagóg z rodu zakladateľov Starej Pazovy

Zhováral sa Emil SEMANCO – Foto: Jaroslav ČIEP

Meno päťdesiatpäťročného akademického maliara Jána AGARSKÉHO zo Starej Pazovy v Srbsku už viac rokov otvára početný abecedný menoslov členov Umeleckej besedy slovenskej, najstaršieho umeleckého spolku na Slovensku. Rovnako je od skončenia vysokoškolského štúdia a vstupu na výtvarnú scénu vo Vojvodine členom profesionálnych výtvarných združení domácich i slovenských umelcov v Srbsku. Práve tie mu koncom minulého roka udelili v tamojšom prostredí vysoko uznávanú Cenu Karola Miloslava Lehotského...

• Priznám sa, že mi chvíľu trvalo, kým som sa rozepamätal na skvelé Lehotského portréty, ktoré vznikli počas jeho krátkych pobytov v Martine, na vandrovný, nepokojný, aj búrlivácky život tohto umelca, sprevádzaný nádejami i dezilúziami, ale i na osudy rozvetvanej šľachtickej rodiny Lehotských, ktorá výrazne formovala osudy našich krajanov na Dolnej zemi. Je smutné, že tak málo alebo iba povrchné poznáme veľké osobnosti, ktoré v tamojšom prostredí pôsobili a neraz sa doslova obetovali za zachovanie slovenského povedomia.

O Lehotských to platí doslova. Otec Karol Miloslav (*1846 Púchov – † 1915 Hložany) pôsobil od roku

INTERVIEW

1866 ako učiteľ v Báčskom Petrovci, neskôr v obci Laliť, kde rozvinul bohatú ľudovú tvorbu, pedagogickú a národnopolitickú činnosť najmä v Nedeľnej škole a v rámci Spolku báčsko-sriemskych evanjelických učiteľov. Bol člen Maticy slovenskej. V Petrovci sa oženil s Emiliou Mrvou, sestrou petrovského národovca a farára Juraja Mrvu, s ktorou mali deväť detí, pričom syn Karol Miloslav (*1879 Laliť – † 1929 Brno) sa narodil ako siedmy v poradí. Študoval na výtvarných akademiách v Prahe a vo Viedni a okrem Hurbana a Mudroňa, ktorých portréty rozpracoval v roku 1903, namaľoval v Martine v roku 1912 aj celofigurálnu podobizňu Idy Hurbanovej a veľký obraz Viliama Paulinyho-Tótha. Na výstave portrétov slovenských spisovateľov a dejateľov v Martine v roku 1928 bolo v centre expozície jeho dielo Slovenský heroizmus – Láska ako apoteóza Samuela Tomášika, autora hymny Hej, Slováci!... Kultúrne inštitúcie vojvodinských Slovákov udeľujú dve

Akademický maliar Ján AGARSKÝ pri preberaní Ceny Karola Miloslava Lehotského na 14. bienále slovenských umelcov v Srbsku.

umelecké ceny: za celoživotné dielo Cenu Cyrila Kutlíka, výtvarného pedagóga, zakladateľa prvej výtvarnej školy v Belehrade, a za kultúrny počin alebo najpozoruhodnejšiu výstavu v uplynulých dvoch rokoch cenu prvého akademicky vzdelaného výtvarného umelca spomedzi vojvodinských Slovákov spomínaného Karola M. Lehotského.

• Mnoho našich krajanov zo Srbska hľadá v súčasnosti uplatnenie aj živobytie v svojej pôvodnej vlasti. Vy ste vlni tiež vypravádzali syna na vysokoškolské štúdiá do Bratislavy. S akými predstavami, hádam sa tiež nerozhodol pre umeleckú dráhu?

Teraz je naozaj výhodnejšie žiť na Slovensku ako v niektorých štátoch bývalej Juhoslávie. Slovensko je dnes členom EÚ, čo má nesporné výhody. Mnohí naši sa presťahovali na Slovensko, najmä

mladí odchádzajú na štúdiá, za prácou, ale idú aj starší, aby boli bližšie k deťom... Moji synovia sú tiež v Bratislave, starší už pracuje a mladšieho prijal na Univerzitu Komenského. Neštuduje umenie, ale je poslucháč Fakulty matematiky, fyziky a informatiky.

• Ste úspešný pedagóg vo Vojvodine; žiaci z vašich tried získavajú ocenenia na súťažných prehládkach. Čo sa im usilujete vstúpiť v súvislosti s rozvojom ich vrodenej talenty, materčinou a slovenskou identitou?

Usilujem sa, aby mohli naplno prejavovať svoje pocity, emócie, skúsenosti a dať im vizuálnu podobu. Účinkujeme na republikových a medzinárodných súbežoch a vždy sa nám podarí získať nejakú cenu. Deti to poteší a zvýši im sebavedomie. V Starej Pazove učím v dvoch

postoja, rešpektujúceho medzinárodné právo, patrí vyhlásenie Národnej rady SR z marca 2007 o budúcom štátute srbskej provincie. Za rozhodnutie vlády neuznať Kosovo za samostatný štátny subjekt vtedy hlasovalo sto dvadsaťtri poslancov. Správny krok slovenskej diplomacie v tejto

Tolerancia zloby

Ludovít ŠTEVKO

otázke nespochybnil doteraz nikto z našich politických predstaviteľov okrem súčasnej hlavy štátu Andreja Kisku, ktorý svoj názor, že Slovensko by malo uznať Kosovo, lebo ho uznala prevažná väčšina štátov EÚ, hlásal už v diskusiách počas prezidentskej kampane. Pravda, vtedy sme ešte nevedeli, že aj po zvolení tohto pána do najvyššieho úradu bude jeho politika nekonzistentná s politikou vlády a národnoštátnym záujmom Slovenskej republiky.

Jednostranným vyhlásením nezávislosti Kosova sa zaviazala politika sily, ktorú presadzovali Spojené štáty americké pod egidou NATO v roku 1999 tým, že sedemdesiatosem dní bombardovali Srbsko. Špinavé prsty v tomto bombardovaní mala nielen

súhlasu Bezpečnostnej rady OSN. Investigatívny novinár Robert Baer, pôsobiaci tri roky ako agent CIA v Juhoslávii, poskytol pre portál Web-Tribune rozhovor, v ktorom objasnil pozadie vojnového konfliktu na Balkáne. V interview okrem iného povedal: „Ludia, ktorí podnecovali vojnu v Juhoslávii, neskôr nadiktovali podmienky mieru. Sú to tí istí ľudia zo Spojených štátov, ktorým dnes na Balkáne patria spoločnosti s právami na užívanie rôznych nerastných a iných surovín.“

Baer nehovoril do vetra. Bombardovanie Juhoslávie v roku 1999 nado- budlo čoskoro hmatateľné kauzálne súvislosti. Bývalá americká ministerka zahraničných vecí Madeleine Albrigh- tová, bývalý veliteľ NATO Wesley

Umeleckú cenu K. M. Lehotského udeľujú profesionálnym výtvarníkom za najvýraznejší počin v uplynulých dvoch rokoch.

školách, v jednej je vyučovanie v jazyku slovenskom. V staropazovskej škole sa všetky predmety vyučujú v slovenčine od založenia osady v roku 1770. Je to prakticky najstaršia škola so slovenským vyučovacím jazykom na svete. V tom čase sa na Slovensku, ak sa nemylim, ešte vyučovalo v latinčine... Som hrdý na to, že Agarský tiež patrí medzi rodiny, ktoré dostali v Srijeme pôdu a povolenie na založenie osady...

• Minulý rok bol pre vás umelecky mimoriadne prínosný. Mohli by ste – bez falošnej skromnosti – priblížiť, čo vám profesijne i tvorivo priniesli báčkopetrovské a staropazovské bienále tvorby profesionálnych výtvarných umelcov?

Sú to najvýznamnejšie výtvarné podujatia vo Vojvodine a som hrdý, že sa na nich zúčastňujem pravidelne. Pred vernisážou sme mali v Galérii Zuzky Medvedovej aj výtvarnicke snemovanie – desiate v rade za sebou. Ako predseda Komisie pre výtvarnú činnosť Výboru pre kultúru Národostnej rady slovenskej národostnej menšiny som na ňom referoval o troch ročníkoch malých výtvarných foriem Korene, čo je môj vlastný projekt. Prvé dve výstavy prác boli Novom Sade, tretiu sme inštalovali v Starej Pazove a v Srijemskej Mitrovici. Už pripravujem štvrtý ročník a chcel by som na ňom prezentovať aj sochy. Patrim k zakladateľom galérie Strediska pre kultúru v Starej Pazove, ktorá vznikla v roku 2003. Mal som tu dve autorské výstavy – kresby (v roku 2004) a maľby (2017). Vlni koncom roka na štrnástom staropazovskom bienále mi na moju radosť udelila komisia Cenu Karola M. Lehotského práve za túto výstavu.

Clark aj ďalší obchodníci so smrťou skupili v Kosove kľúčové podniky i celé ekonomické odvetvia. Najväčším ziskom Pentagonu je však americká vojenská základňa v Kosove – druhá najväčšia na cudzom území.

V roku 1996, v čase, keď Madeleine Albrightová ešte pôsobila na poste veľvyslankyne USA pri OSN, jej v televíznom interview moderátorka pripomenula, že vo vojne v Iraku, ktorú viedol Washington, zomrelo pol milióna detí, čo je viac ako v Hirošime. „Stalo to za to?“ opýtala sa moderátorka. „Bola to ťažká voľba, ale stálo to za to,“ odpovedala táto vplyvná korpu- lentná dáma. Pred haagsky tribunál sa skutočným interview balkánskej tragédie iste nedostanú. Bývalý šéf teroristickej organizácie UCK Hashim Thaçi, súčasný prezident Kosova, čelí obvi- neniám zo zločinov proti ľudskosti so stoickým pokojom nepostihnuteľného človeka. V roku 2011 dal spravodajca Rady Európy Dick Marty Thaçiho do spojitosti s obchodom s ľudskými orgánmi zavraždených Srbov. Vo svojej autobiografii ho z tých istých zločinov obvinila aj niekdajšia hlavná žalobkyňa tribunálu pre bývalú Juho- sláviu Carla del Ponteová.

Európska únia „hrdinov Kosova“ nesúdi, toleruje ich podobne ako hlava nášho štátu. Lebo Andrej Kiska je tole- rantný prezident. Podľa neho medzi takých ľudí patrí aj Madeleine Albrigh- tová. Lenže tolerancia zla môže byť niekedy horšia ako samotné zlo.

Po dobrom vlašajšku nášho hospodárstva môže byť tento rok ešte lepší

Únia si pestuje vlastné daňové raje

Róbert HÖLCZ – Ilustračné foto: Štefan KAČENA

Na začiatku každého kalendárneho roka sa v hospodárstve krajiny analyzuje vplyv predošlej fiškálnej politiky vlády a menovej politiky centrálnej banky na vývoj makroekonomických ukazovateľov, rozpočtové deficity, ziskovosť podnikov bez rozdielu vlastníctva aj životná úroveň domácností. Skúsme teda aj my rekapitulovať...

Globálna ekonomika rástla o vyše 3,5 percenta, nezamestnanosť klesala pod hranicu deväť percent, a keďže inflácia neprekračuje dvojpäťpercentnú úroveň, sú úroky v bankách stále nízke. Podobný vývoj bol vlni aj v slovenskej ekonomike, čo len potvrdzuje ich vzájomnú prepojenosť. V tomto roku nikto neočakáva horší globálny ani slovenský hospodársky vývoj. Naďalej sa počíta so zvyšovaním miezd a s poklesom nezamestnanosti, čo sa odrazí na raste domácej spotreby a jej vplyve na HDP.

■ SLABINY ŠKOLSTVA

Aktuálne najväčším problémom Slovenska ostáva neschopnosť školského systému ponúknuť trhu kvalifikovanú pracovnú silu, ktorá bude pripravená na produkciu s vyššou pridanou hodnotou. Už niekoľko rokov nevieme zvýšiť ekonomiku z doterajších sedemdesiatpercentného priemeru HDP na obyvateľa na požadovaných vyše osemdesiat percent priemeru v EÚ. Varujúco sa zvyšila zadlženosť slovenských domácností, ktorá aj vzhľadom na veľkosť nášho HDP je v strednej a vo východnej Európe najvyššia. Preto sú namiesto obavy, ako a či vôbec si domácnosti poradia so splácaním dlhov po skončení fixácie úrokov. Obidva vážne problémy chce vláda riešiť pripravovanou dlhovou amnestiou.

V medzinárodných súvislostiach zatiaľ nepoznáme hospodárske dôsledky odchodu Británie z EÚ, čo značí utlmenie diskusie okolo viacrýchlostnej Európy, ale aj ako „strávine“ problémy so zostavením koalície vlády v Nemecku a rov-

naké vládne štrapačky Babišovho vládneho výberu u susedov v Česku. Treba počítať s mohutnejúcou čínskou expanziou na náš kontinent a tiež s možnými negatívnymi následkami americkej daňovej politiky. Zatiaľ treba drukovať nášmu exportu automobilového priemyslu a podľa všetkého sa k rastu HDP pridajú aj ďalšie investície, čo u niektorých analytikov už vyvoláva obavy z budúceho prehrievania ekonomiky. Vo všeobecnosti však môžeme povedať, že po dobrom vlašajšku môžeme byť v tomto roku ešte lepší.

■ UŤAHOVANIE KOHÚTIKOV

Budúcoročný rast globálnej a slovenskej ekonomiky závisí tiež od menovej politiky centrálnych bánk, ktoré sa musia znormalizovať. Neznámená to nič iné, iba uťahovanie kohútikov nalievania lacných peňazí do bankového systému. Treba povedať, že predošlý tok lacných peňazí výrazným spôsobom prispel k hospodárskemu rastu globálnej i slovenskej ekonomiky, ktoré po vypuknutí finančnej krízy v roku 2008 boli na kolenách. Keďže príčiny tejto krízy sú známe, treba pri terajších dlhoch niektorých štátov eurozóny, ale napokon aj slovenských domácností mať na pamäti známe pokiaľ ide o rozvrhnutie peňazí, že po hodoch býva boľnie brucha. Rečou ekonóma – aby nenásledovali reštriktívne opatrenia.

Zo svetových centrálnych bánk ako prvá prestala s touto praxou americká centrálna banka, ktorá posilňuje výmenný kurz amerického dolára viacnásobným rastom úrokovej sadzby tak, aby v roku 2020 bola miera inflácie a úroková sadzba na rovnakej trojpercentnej úrovni.

Pokiaľ ide o menovú politiku ECB, ktorá zásadným spôsobom ovplyvňuje hospodársky rast aj slovenskej ekonomiky, zatiaľ sa nepočíta so zmenou úrokovej sadzby; k zmene dochádza pri vykúpaní štátnych dlhopisov najviac zadlžených štátov eurozóny, ktorých objem na obdobie budúceho roka bude tridsať miliárd eur mesačne, čo je polovica z vlašajšieho objemu vykúpaných dlhopisov. Prekvapuje vyšší hospodársky rast štátov spoločne mimo eurozóny, čo prehlbuje vrásky, či euro môže byť integračným prvkom budúceho európskeho jadra, o ktorom sa v závere minulého roka na našej politickej scéne tak vehementne diskutovalo. Povedzme českí predstavitelia (aj počas oficiálnych návštev na Slovensku) celkom jednoznačne vyhlásili, že ich neláka vymeniť ich silnú korunu za euro...

■ DAŇOVÉ ÚNIKY

Podľa vyjadrenia najvyšších slovenských politických predstaviteľov máme ambíciu byť v európskom jadre či v „kapote“ viacrýchlostnej Európy – ako svoju nie celkom jasnú predstavu budúcnosti EÚ rysuje francúzsky prezident. Naráža však na nesúhlas šéfa Európskej komisie Jeana-Clauda Junckera, ktorý má obavy z rozvratu projektu jednotnej Európy. Keďže situácia na nemeckej politickej scéne po posledných parlamentných voľbách nie je stabilná, netreba sa zatiaľ zaťažovať ničím, čo nikomu nepomôže, ale tým, čo nás živí – trebárs problematikou uniknu daní do daňových rajov, ktoré ochudobňujú deficitné verejné rozpočty. Dane do rozpočtov platia načas len zamestnanci, lebo ich im-

Kto nazrie do priestorov veľkých obchodných reťazcov, nemôže pochybovať o tom, že životná úroveň slovenských domácností sa zvyšuje.

zo mzdy strháva mzdová účtovníčka. Najmenej platia veľké nadnárodné spoločnosti, ktoré v rámci globalizácie podnikajú tam, kde dokážu vyprodukovať najvyššie zisky a tie následne zdaňujú tam, kde sú sadzby daní najnižšie alebo skoro nijaké. Únik daní do daňových rajov podľa odhadov predstavuje vyše sedemsto miliárd eur ročne. Preto je na pováženie, že dobre platení európski funkcionári nevedia s týmto celosvetovým neduhom pohnúť. Počet slovenských firiem sa napriek proklamovaným opatreniam v týchto rajoch vlni ešte zvýšil. Samozrejme, tieto peniaze vo verejných rozpočtoch chýbajú, a tak diery musia zaplatať ostatní daňoví poplatníci.

Aj v tejto oblasti sa od tohto roku čosi mení: ak má slovenský občan trvalý pobyt v zahraničí a na Slovensku vlastní byt či dom, je povinný platiť dane do slovenského rozpočtu. Toto je bežné aj v zahraničí. Európski ministri financií zatiaľ zverejnili zoznam štátov s neprijateľnou daňovou politikou – zatiaľ bez reštrikcií – čím len potvrdili, že Únia si vlastné daňové raje skôr pestuje, než by ich mala rázne „vyplieniť“! Bez komentára...

bilky Jaguár do prevádzky určite zmení. Nižšia nezamestnanosť v Česku spolu s vyšším podielom výroby s vyššou pridanou hodnotou, ale aj s vyšším podielom finančných a obchodných služieb na HDP sa odrazili na vyššej priemernej mesačnej mzde, ktorá je u susedov 1 135 eur, zatiaľ čo u nás je priemerná mesačná mzda na úrovni 935 eur. Na druhej strane budeme mať od tohto roku vyššiu minimálnu mzdu – 480 eur, kým Česi 475 eur. Z hľadiska posudzovania a porovnávania životnej úrovne občanov však nie je dôležitá len výška mzdy, ale aj daňové a odvodové povinnosti, vek odchodu do dôchodku a výška dôchodku, a tiež čo si občan v oboch republikách za svoj mesačný príjem dovoľí kúpiť.

■ PENZIJNÝ VEK

Na Slovensku sa aktuálne odchádza do dôchodku vo veku 62 rokov a 139 dní. To sa vzťahuje na osoby narodené po 31. decembri 1995. Ak však mali zamestnanie v prvej a druhej pracovnej kategórii, majú nárok na zníženie dôchodkového veku, čo platí aj pre matku, ktorá vychovala deti. V Česku je vek odchodu do dôchodku iný u mužov a žien pri rešpektovaní počtu vychovaných detí, pričom zákon stanovuje, že maximálna hranica odchodu do dôchodku je pre mužov, ale aj pre ženy šesťdesiatpäť rokov.

Niektorí českí politici trochu nekriticky a závistlivo vyhlasujú, že vraj Slováci získali či zarobili na rozdelení viac. Viac nás teší, že počet slovenských občanov pracujúcich na českom území každoročne klesá. Naopak, mrziť nás môže, že českí susedia majú vyššiu úroveň zdravotníctva aj školstva, o čom svedčí každoročný nárast našich absolventov v českých vysokých školách.

FINANČNÝ SERVIS

V októbri minulého roka schválil slovenský parlament na obdobie štyroch rokov nový systém zvyšovania dôchodkov, ktorý stanovuje výpočet maximálneho a minimálneho mesačného zvýšenia všetkých druhov dôchodkov k prvému januáru 2018. Maximálne zvýšenie je závislé od výšky dôchodcovej inflácie, ktorá sa vypočíta podľa zvyšovania cien tovarov v spotrebiteľskom koši penzistov v minulom roku. Na tento rok sa takto vypočítala dôchodcovská inflácia 0,8 percenta. Minimálne zvýšenie je deväť percentá z priemernej výšky konkrétneho druhu dôchodku.

Zvyšovanie penzií

Ak by sa zvýšenie dôchodku u konkrétneho dôchodcu vypočítalo podľa dôchodcovej inflácie a bolo by nižšie ako dve percentá z priemernej výšky konkrétneho druhu dôchodku, dôchodok sa jeho poberateľovi zvýši minimálne o pevnú sumu. Minimálne zvýšenie u starobného dôchodcu v tomto roku bude 8,40 eura, predčasného starobného 8,20 eura, invalidného pod 70 percent 7,20 eura, invalidného pod 60 percent 4,10 eura, vdovského a vdoveckého 5,40 eura a sirotského 2,60 eura.

Zvyšovanie dôchodkov podľa dôchodcovej inflácie sa týka len dôchodcov, ktorých dôchodok je vyšší ako 1050 eur mesačne. Všetci poberatelia akéhokoľvek dôchodku, ktorých dôchodok je nižší ako 1050 eur, dostali písomné vyrozumienie o zvýšení penzií a po doplatení za obdobie od 1. 1. 2018 do dňa výplatného termínu v januári, ktorým je vždy páry deň, už majú peniaze na účtoch alebo im ich vyplátili v hotovosti či iným spôsobom tak, ako si to dôchodca určí v žiadosti o dôchodok. Zvyšovanie minimálnych dôchodkov sa riadi sumou životného minima, ktorá je od januára mesačne 199,48 eura, preto sa minimálne dôchodky od nového roka 2018 zvýšili len o pár centov.

Pre budúcich dôchodcov narodených po 31. decembri 1995 sa zvyšuje vek odchodu do dôchodku na 62 rokov a 139 dní. Skôr pôjdu na zaslúžený odpočinok tí, ktorí boli zamestnaní v prvej a druhej pracovnej kategórii a matky podľa počtu vychovaných detí.

Rast všetkých druhov dôchodkov zvyšuje aj výšku exekučných zážok, ktoré sa poukazujú oprávnenému alebo súdному exekútorovi, o čom musí byť dôchodca písomne oboznámený od Sociálnej poisťovne, ktorá je povinná prepočítať výšku exekučnej zážky za každoročnom zvyšovaní dôchodkov. Minimálne musí dôchodcovia po exekučnej zážke ostať už spomínaná výška životného minima. Ak si dôchodca zo zdravotných dôvodov nemôže svoj dôchodok prijať sám, čo musí doložiť potvrdením od ošetrojúceho lekára,

Sociálna poisťovňa určuje osobného príjemcu jeho dôchodku za podmienky, že dôchodca s príjemcom súhlasí a osobný príjemca okrem súhlasu pozná aj svoje povinnosti voči Sociálnej poisťovni.

Po niekoľkých rokoch čakania sa od 1. januára 2018 začnú vyplácať dôchodky starodôchodcom, ktorí začali penziu poberať pred 1. októbrom 1988 v paušálnej sume 25,50 eura mesačne. Tým, ktorí začali poberať dôchodok v období od 1. októbra 1988 do 1. januára 2014 sa ich dôchodky individuálne prepočítajú a spätne vyplatia od 1. januára 2018.

Róbert HÖLCZ

Samostatné Slovensko nepadlo na kolena, pozviechalo sa a napreduje

Česko je stále partner a v mnohom aj vzor

Róbert HÖLCZ – Foto: HN ČR

K prvému januáru 1993 vznikla Slovenská republika ako dôsledok rozdelenia česko-slovenskej federácie na dva nástupnícke štáty, ktoré si tak v tomto roku pripomínajú dvadsaťpäť rokov existencie. V reminiscenciách na dôvody tohto kroku najviac rezonujú tvrdenia o doplácaní či rozkrádaní majetku a prirodzeného bohatstva jedného národa druhým. Pozrime sa preto na ekonomické dôsledky tohto už historického procesu, ktorý v dejinách vzniku nových štátov na starom kontinente nemá z rôznych príčin obdobu.

Okrem rozdelenia Československých aerolínií a Československej námornej plavby, ale i niektorých veľkých podnikov, ktoré sa privatizovali pred rozdelením bývalého spoločného štátu, sa ostatný federálny majetok delil v pomere k počtu obyvateľov dva ku jednej. Slovenská republika mala spočiatku veľké problémy aj s nízkymi devízovými rezervami, s nevyhnutnosťou narýchlo okolovať masu česko-slovenskej meny, keďže česká strana nedodržala sľub o fungovaní dočasnej menovej únie. Podrobne o tom bude v najbližšom vydaní SNN hovoriť vtedajší viceguvernér NBS poverený jej vedením Ing. Marián Tkáč. Ako balast sme tiež pocítovali štruktúru ťažkého priemyslu, ktorému sa navyše rozpadli východné trhy, a takto by sme mohli pokračovať. Za tejto situácie sa ani nemôžeme čudovať, že sa Slovensku z rôznych fór predpovedal hospodársky krach a mimoriadne negatívne následky na životnú úroveň občanov. Ako sme teda na tom v hospodárskej oblasti po štvrtstoročí samostatnosti?

■ ROZDIELNE VÝCHODISKÁ

Po rozdelení bola štartovacia pozícia oboch nástupníckych štátov veľmi

V oboch štátoch sa na hospodárskom raste výrazne podieľajú automobilové giganty. Tvoria podstatnú časť priemyselnej výroby, na Slovensku sme dokonca v produkcii automobilov na počet obyvateľov svetovou veľmocou.

rozdielna. Výška HDP na Slovensku dosahovala úroveň štyridsaťsedem percent, zatiaľ čo v Česku bol tento ukazovateľ na úrovni sedemdesiatich siedmich percent európskeho priemeru. Dnes dosahuje slovenská ekonomika sedemdesiatpercentného česká až osemdesiatpercentného európskeho priemeru, z čoho vidieť, že sme za sledované obdobie rástli rýchlejšie. Na druhej strane treba priznať, že v ostatných piatich rokoch sa česká ekonomika rýchlejšie približuje k priemeru ekonomiky EÚ ako naša. Či sa na tom

podpisujú hospodárske reformy alebo náš vstup do eurozóny ako zatiaľ jedinej krajiny z V4, nebudeme špekulovať, ale určite sa na tom podpisuje aj naša vyššia zadlženosť. Pokiaľ ide o nezamestnanosť, v Česku je pod tromi percentami a je najnižšia v Únii, zatiaľ čo u nás sa dostala pod hranicu šesť percent, čo v porovnaní s nedávnymi takmer dvadsiatimi percentami je obrovské zlepšenie. Vlni dosahovala česká ekonomika takmer päťpercentný rast HDP, zatiaľ čo na Slovensku bol rast 3,5 percenta, čo sa v tomto roku po uvedení automo-

NA OKRAJ

Doc. MUDr. Jozef Kollár, DrSc., sa narodil 3. apríla 1932 v Ovčom, okres Prešov. Štyri ročníky ľudovej školy vychodil v rodnej obci. Osemročné štúdium v Prešove ukončil maturitou v roku 1950. Chcel študovať filozofiu. Neprijali ho, lebo nevedel vymenovať päť typov JRD... Prihlásil sa na medicínu. Prvé tri roky absolvoval v Bratislave na lekárskej fakulte. Keď v Košiciach zriadili lekársku fakultu, poslucháčov od Lučenca až po Poprad preradili do Košíc...

Alkoholické srdce a iné pliahy...

Štúdium medicíny ukončil v roku 1956 s červeným indexom. Dostal však umiestnenku na obvod do Myslavy. Po šiestich rokoch sa prihlásil za banského lekára v magnezitovej bani Bankov v Košiciach, kde pôsobil dva a pol roka. Potom vyhral konkurz na internistu pre choroby vnútorné na Poliklinike Sever v Košiciach, kde pracoval necelé tri roky. Prešiel konkurzom na odborného asistenta pre choroby vnútorné. Roku 1967 sa dostal k vedeckej práci. Jeho školiteľom bol prof. Mikuláš Takáč, DrSc. V roku 1974 obhájil dizertačnú prácu na tému Polykardiografická štúdia etanolického srdca. Neskôr sa vedecky upriamil na príčiny vzniku a rizikové faktory ischemickej choroby srdca (ICHS). V roku 1969 získal štipendium od Svetovej zdravotníckej organizácie (SZO) na štúdium rizikových faktorov ICHS a bioštatistiku na prestížnej London School of Hygiene and Tropical Medicine. Profesor Mikuláš Takáč zacítil konkurenciu, čo narušilo ich vzťahy. Pod jeho vedením pracoval do roku 1983. V roku 1980 sa habilitoval za docenta na tému Alkoholické srdce. V roku 1996 obhájil veľký doktorát o rizikových faktoroch ICHS. V rokoch 1984 – 1985 pôsobil ako docent v novej univerzitnej nemocnici. V roku 1985 nastúpil na pozíciu riaditeľa Ústavu experimentálnej medicíny (UEM). Venoval sa zavádzaniu výpočtovej techniky do medicíny. V ústave riaditeľoval v rokoch 1985 – 1999.

Za publikácie Ateroskleróza, dá sa pred ňou chrániť, Lipidy a lipoproteíny a Manuál porúch metabolizmu lipidov dostal medzinárodné ceny za najlepšiu knihu vo vedeckom odbore o ateroskleróze. O ateroskleróze zorganizoval v bývalom česko-slovenskom štáte päť sympózií a deväť medzinárodných edukačných kurzov. Docent Jozef Kollár sa venoval aj literárnej tvorbe, v uplynulých rokoch vydal dve básnické zbierky. Tento zakladajúci člen Stálej konferencie slovenskej inteligencie Korene zomrel 11. januára 2018.

(pv)

Posledný rozhovor s doc. Jozefom KOLLÁROM o medicíne a neduhoch dneška

Mor tučnosti k nám preskočil cez more

Zhovárал sa Peter VALO – Foto: Tomáš FEJKO a Anton PODSTRASKÝ

Košičan doc. MUDr. Jozef Kollár, DrSc., nás v prvých dňoch tohto roka navždy opustil. Tesne pred jeho skonom sme sa s týmto rozhladeným lekárom, ktorému neraz na medicínskych fórach skandovalo celé odborné auditórium Vivat Slovakia!, stretli a zhovárali nielen o zdravotníckej problematike, ale aj o poézii a chorobách našej súčasnosti. Nech je toto jeho posledné interview pre noviny aj pamiatkou na tohto skvelého odborníka a ľudsky vzácneho človeka.

• **Pracovali ste ako banský lekár. Čo vám dal styk s pacientmi na dosť rizikovitom pracovisku?**

Bola tam vysoká pracovná neschopnosť pre úrazy a bolesti v krížoch a ramenách. Ak lekár baníkom nechcel vypisovať práce, neschopnosť, stalo sa, že ho naháňali s lopatou. Preto nikto nechcel robiť banského lekára. Keď prišli sezónne práce na poli, mnohých baníkov začali bolieť kríže. Žiadali sa na odborné vyšetrenie. Ich termíny sa predlžovali na dva aj tri týždne. Keď som zistil, o čo im ide, povedal som: Vy chcete sedemdesiat dní maródky, to je priveľa. Dohodnime sa. Dám vám „neschopenku“ na päť, nanajvýš šesť dní, a na vyšetrenie už nemusíte ísť... Z kompromisu vzišla najmenšia pracovná neschopnosť na Slovensku. Odrazu som sa tešil dôvere a obľúbenosti.

• **Čo vás viedlo na štúdium poškodenia srdca alkoholom?**

Žena lamentovala, že jej náhle zomrel manžel. Stavil sa, že vypije liter vody. Chcel som zistiť príčinu náhlej smrti. Zistil som, že išlo o fatálne poruchy srdcového rytmu, ktoré som zhrnul do štyroch hlavných príčin. Potvrdilo sa, že aj u nás sa vyskytuje zlyhanie srdca zapríčinené alkoholom. Neprejavovalo sa bolesťou na hrudi, ale dýchavičnosťou a celkovou slabosťou. Na röntgene takéto srdce vyzeralo ako vak, ktorý vyplňal nezriedka celú hrudnú dutinu. Dokázali sme aj to, že pitie minerálnej vody s vysokým obsahom sodíka ovplyvňuje vysoký krvný tlak. Náhodne sme zistili, že rolitetracyklín, podaný zvieratú pri pľúcnom opuchu do srdca, zmiernuje frekvenciu porúch srdcového rytmu a znižuje výskyt smrteľných príhod. Prišli sme k záveru, že u ľudí s vysokým rizikom pre ICHS by sa mal vyšetřovať aj lipoprotein(a) ako významný rizikový faktor výskytu nedokrvnenosti srdca.

• **Od začiatku ste sa venovali srdcovocievnyim ochoreniam. Aký mala na ne vplyv strava v minulosti a dnes?**

Výživa, životný štýl, toxické životné prostredie a dedičná dispozícia sú kľúčovými faktormi ICHS, mozgovej mŕtvice, cukrovky, ale aj rakoviny a vysokého tlaku krvi. Pozrite si film Vlčie diery. Uvidíte hercov s kostnatou tvárou, bez gramu tuku. Brucho majú pod úroveň hrudného koša. V päťdesiatych rokoch sa umieralo na infarkty, ICHS a mozgové mŕtvice oveľa menej ako v deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Dnes ide už o epidemický výskyt. Na príčine je korpulentná výživa, vysoký energetický príjem a žalostne malý energetický výdaj. Vysoký energetický náboj si vyžaduje náležitý prívod vitamínov, minerálov, vláknin a antioxidantov. A tých je v porovnaní s veľkým energetickým prísunom žalostne málo. Ako odstrašujúci nový fenomén sa opisuje pivné brucho – „Beer Venter“. Obézní ľudia majú poškodený metabolizmus, ako aj spaľovanie živín. Takých pacientov je okolo desať až pätnásť percent. Náklady na liečbu následkov zlozvyku, pri ktorom si pivom ukájajú zmyslový pôžitok, platíme my všetci. Nemali by brucháci so zvýšeným indexom telesnej hmotnosti

znášať nejaké náklady na liečbu? Robíme cez médiá osvetu, že aspoň dva dni netreba jesť mäso a aspoň raz v týždni držať pôst alebo aspoň polohladovku?

• **Aká je v tomto smere úloha súčasného životného štýlu?**

Nebohý docent Jozef KOLLÁR sa dlhodobo venoval výskumu vplyvu pijaňstva na ľudské zdravie, najmä na činnosť srdca po požití neúmerných dávok liehu.

Spočívajú v sedavom spôsobe života s minimálnym energetickým výdajom. Mor tučnosti preskočil k nám spoza veľkej mláky ako vzor sociálneho blahobytu. Opak je pravda. Nie je to blahobyť, ale závažná choroba!

• **Nezanedbateľnou črtou životného štýlu je správanie sa človeka v intímite domova i na verejnosti...**

Niekoľko je sangvinik, niekto cholerik, niekto A-typ vzruchový, niekto hostilný. Stres je zhubným činiteľom v rámci a akcelerovania ICHS a najmä mozgovej mŕtvice. Pod hostilným stresom sa rozumie pnutie, pomsta, škrtie v zmysle: Však ja mu ukážem... A-typ správania – vzruchový považujú vedátori za náchylný k infarktom. Sú to ľudia, ktorí sa nevedia ovládať. Stále bojujú s nepokojom. Robíme osvetu v tom zmysle, že je nevyhnutný denný pohyb – pravda, ak nemáme štvrtý stupeň srdcovej nedostatočnosti (NYHA 4). Prechádzame sa aspoň tristo metrov peši chôdzou? Pohyb je jednou z najlacnejších a najdostupnejších pomôcok v upevňovaní zdravia.

• **V ostatnom čase sa veľa hovorí o dedičných chorobách a genetikе.**

O mutovaných génoch ako príčine ICHS hovoríme vtedy, ak sa vyskytujú v rodine. Zo štatistik vieme, že takýto výskyt je relatívne zriedkavý. Dedičné príčiny nevysvetľujú epidemický výskyt. Dlhý čas sa diskutovalo, či jestvujú špecifické gény, ktoré by osve boli príčinou ICHS. Dnes už je opísaných niekoľko desiatok génov, ktorých mutácia zapríčiňuje ICHS. Spiacie gény vyprovokujú do mutácie nezdravú výživu, spôsob života, aj toxické životné prostredie.

• **Ako súvisí vplyv prostredia na zdravie človeka s vývojom nedokrvnenosti srdca?**

Príkladom vplyvu toxických látok môže byť súčasná vajcová aféra. Každý jed najprv zaútočí

na výstelku cievnej steny. Poškodené čiastky bunky sa odštiepujú, ale zvnútra ciev sa nevedia vylúčiť – iba po vyvolaní zápalu. Opakované strety buniek s jedmi narušujú zápalmi celistvosť cievnej steny. Čo chceme tým povedať? Škodliviny ticho, bezpriznakovo atakujú

Docent MUDr. Jozef KOLLÁR, DrSc., bol jedným z najuznávanejších našich medicínskych odborníkov, ale svoju erudovanosť potvrdzoval aj v iných odboroch i v literárnej tvorbe.

Odvetil som: Určite sa vrátim. Po skončení štúdia prišla za mnou elegantne oblečená dáma. Medzi bežnými otázkami, ako sa mi páčilo a podobne, sa spýtala: A čo ďalej, aké máte plány? Bez rozmyslu som odpovedal: Všetko, čo som sa naučil, chcem aplikovať doma. Dáma rýchlo vstala a odišla. A bolo jej jasné, kde je moja budúcnosť.

• **Pred dvoma rokmi ste vydali prvú knihu poézie. Teraz vyšla ďalšia. Podivuhodná tvorivá explózia u človeka po osemdesiatpäťke.**

V roku 1950 som sa ocitol v Bratislave ako osemnásťročný. Svoje pocity som vkladal do veršov. Boli lyrické, ale dotýkali sa aj sociálneho stavu. Boleli ma krivdy, primitivnosť, urážka národa, závisť a s ňou prahnúca nenávisť. Básne sa kopili vyše sedemdesiat rokov. Môžem z nich vyberať...

• **V akej tvorbe ste hľadali inšpiráciu?**

Páčila sa mi poézia symbolistov. Ako oktavána ma inšpirovali Ivan Krasko, Emil Boleslav Lukáč, Pavol Horov, Ján Kostra, Miroslav Válek, no najmä Milan Rúfus. Napriek ťažkému štýlu odbovával som lyriku aj epiku Hviezdoslava. Inšpiroval ma jeho talent, rytmus a neuveriteľne bohatý jazyk. Rád som čítaval poéziu Charlesa Baudelaira, Arthura Rimbauda a Paula Verlaina. Z našich impozantne pôsobí Hviezdoslav.

• **Často sa hovorí, že naša spoločnosť je chorá. Akú diagnózu by ste jej stanovili vy?**

Naša spoločnosť nie je konsolidovaná najmä mravne. Medziľudské vzťahy sú poznačené deficitom ohľaduplnosti a dôstojnosti. Za zradným grošom sa skrýva aj bitka o kreslá. Honba za mocou rozkladá morálku. Susedia v panelákových sa ani po dvadsiatich rokoch nevedia pozdraviť či prihovoriť. Nikto nikomu neverí podľa hesla: K cieľu sa treba dostať aj cez mŕtvolu. Ústretovosť sa zneužíva. Prezliekanie kabátov nemá obdoby. Úcta k hodnotám sa vytratila. Mladí si nevážia prácu a prínos starších. Prekvapuje ma ich mizerné národné povedomie. Viera v zvrat po revolúcii bola iba pomyselná. Honba za majetkom zdevastovala myslenie i spoločenské vedomie. Honba za vlast' nie je raritou. Verejne hovorí o láske k vlasti môže byť nebezpečné. V praxi platí: kto nekradne, okráda sám seba. Morálka devastujú odhara až dole rozkrádačky, korupcia na všetkých úrovniach nielen u nás, ale aj v blízkom i ďalekom zahraničí. Neúcta k životu, vojny, masakry v moslimskom svete sú neodpušiteľnou stigom morálneho zlyhania. Hladomor zabíja milióny ľudí a my sa bijeme o pozornosť zaskviet' sa zlatými topánkami či najdrahšou kabelkou. Vlády neriešia migráciu, pričom nemajú rozpracované ani vízie rozvoja na najbližšie tri desaťročia, a to platí aj pre Európsku úniu.

Prvé kolo prezidentských volieb v Čechách naznačilo, kto bude prezidentom Zeman kontra Drahoš alebo ako sa rozdali karty

Roman MICHELKO – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V čase uzávierky tohto vydania Slovenských národných novín práve prebiehalo 2. kolo prezidentských volieb v Čechách. Nestihli sme jeho výsledky. Vy ich už možno poznáte. Ponúkame však krátku analýzu prvého kola volieb. Prvé kolo prezidentských volieb v Česku na rozdiel od tých minulých dopadlo podľa očakávania. Vtedy bol jasným favoritom expremiér Jan Fischer, ale jeho bezfarebnosť a nudnosť boli také silné, že nakoniec sa „čiernym koňom“ prvého kola stal Karel Schwarzenberg. V tohtoročných voľbách na túto rolu aspiroval expremiér Mirek Topolánek, vychádzajúc z predstavy, že verejne deklarované preferencie sú jedna vec, ale keď pôjde „do tuhého“, voliči nakoniec predsa len zvolia človeka, ktorý má s politikou už isté skúsenosti. Nestalo sa.

Topolánek ako ikona ODS v čase tých najodpudivších kmotrovských individuí nemohol uspieť. V súvislosti s ním je príznačné, že ohlásenie jeho kandidatúry sa v podstate krylo s nástupom jeho tajomníka Mareka Dalíka do väzenia. To mohol zrežimovať iba život.

■ PORADKYŇA MAGDA

Podme však aj k ďalším účastníkom volebného pelotónu. Asi najväčším prekvapením bol exdiplomat Pavel Fischer. V priebehu kampane sa jednoznačne ukázalo, že je najkompetentnejší z celej plejady kandidátov. Dlhoročná verejná a diplomatická služba sa prejavila. Bol schopný kompetentne odpovedať takmer na všetky otázky, vyjadroval sa k všetkým relevantným problémom, bolo zjavné, že na množstvo vecí má jasný názor, ktorý dokáže komunikovať kultúrovane a vecne. Je veľká škoda, že kampaň začal neskoro. Podľa mnohých expertov, ak by začal kampaň spolu s Jiřím Drahošom, je veľmi pravdepodobné, že by nakoniec z tohto duela vyšiel víťazne.

Naopak, Michal Horáček kampaň prepálil. Začal ako prvý s obrovským náskokom. A aj keď neurobil nijaké zásadnejšie chyby, na lepší

výsledok to nestačilo. Jeho najväčšou slabinou bol jeho tím. Vybrať si do svojho tímu pani Magdu (Vášaryovú) je zárukou debakla nielen na Slovensku, ale aj v Čechách. Horáčkovi veľmi nepomohlo aj to, že „veľmi chcel“, a bolo to na ňom vidieť. Zdá sa, že pre značnú časť voličov bola ťažko stráviteľná aj skutočnosť, že rozprávkovo zbohatol pomocou hazardu – presnejšie na vybudovaní stávkovej kancelárie. A tento druh podnikania nie je v Česku práve populárny.

Za spomenutie určite ešte stojí najmladší kandidát Marek Hilšer, ktorý vniesol do kampane „nový vietor“, odľahčenosť a akúsi bezstarostnosť. Práve pri ňom totalne vybuchli prieskumné agentúry. Jeho zisk bol najviac podhodnotený, pohyboval sa sotva na polovici skutoč-

je už len takpovediac politický planktón – Jiří Hynek, Petr Hannig, Vratislav Kulhánek získali menej ako dve percentá hlasov.

■ NUDNÝ AKADEMIK

Vráťme sa teda k dvom finalistom. Na jednej strane tu máme brutálne inteligentného, ale veľmi kontroverzného Miloša Zemana, na strane druhej nevýrazného a nudného akademika Jiřího Drahoša. Ak by sme mali zrekapitulovať, s akými kartami obaja kandidáti vstúpili do druhého kola, tak zdá sa, že napriek Zemanovmu náskoku vyše šesťstotisíc hlasov, je väčším favoritom paradoxne Drahoš. Silnou stránkou Zemana je skutočnosť, že je brilantný rétor, má jasné a vyhradené názory, je veľmi dobrý stratég a taktik. Jeho nevýhodou je, že extrémne polarizuje spoločnosť, často a mnohokrát aj zbytočne provokuje, vedie v podstate permanentnú vojnu s médiami a, paradoxne, čím viac sa blížili voľby, tým sa miera jeho konfrontácie stupňovala.

Jeho priam nekritická podpora Babiša je nielen kontraproduktívna, ale zároveň odpudzuje menej vyhradených voličov. Zeman oproti voľbám pred piatich rokov stratil mnoho ľavicových voličov. Jeho spor či doslova nezvládnuteľná – nezvládnutá osobná averzia voči expremiérovi Šobotkovi mu mnoho podporovateľov ČSSD odpuďila. Mnohým voličom sa nepáči aj jeho ochota ísť na hranu či za hranu ústavnosti. Jeho vyhlásenia, že vláda v demisii môže vládnuť v podstate neobmedzene dlhý čas, či to, že predčasné voľby v nijakom prípade nevypíše, odpuďia aj množstvo jeho potenciálnych priaznivcov.

■ VŠETCI PROTI JEDNÉMU

Na druhej strane Drahoš pôsobí nudne, neautenticky, produkuje naučené frázy a zdá sa, že na množstvo zásadných politických tém vlastne ani nemá názor. Práve na jeho príklade sa dá ľahko zdokumentovať, že ak do politiky vstupuje osoba, ktorá v nej nikdy nepôsobila, vzniká obrovské nebezpečenstvo, že sa stane závislým od poradcov, alebo ešte horšie – figúrkou v ich rukách. Na Slovensku by sme o tom mohli veľa hovoriť.

Každopádne, v tejto chvíli vyzvalo šesť z deviatich odstupujúcich kandidátov svojich voličov, aby v druhom kole podporili Drahoša. Naopak, Zemana podporil len jeden, aj to veľmi marginálny kandidát – Hannig (0,4 percenta). Šance Zemana obhájiť svoj post sú preto relatívne malé. Ak by Drahoš v priamej konfrontácii fatálne zlyhal, čo sotva možno čakať, a naopak Zeman by exceloval (čo je, ak chce uspieť, povinná jazda), možno by mal šancu výsledky volieb zvrátiť. No veľmi pravdepodobné to nie je.

Nadalej pokračujú škandalózne odhalenia po celom svete

Ľaliový Eugen a kampaň Me Too

Roman MICHELKO

V súvislosti s prepuknutím škandálu sexuálneho obťažovania známym hollywoodskym producentom Harvey Weinsteinom sa priam roztrhlo vreco s novými škandalóznymi odhaleniami v tomto smere. Magické na tom všetkom je, že pikantné odhalenia na kontroverzného producenta boli staré už doslova desiatky rokov. Nechcem sa tejto figúrky zastávať, ale skutočnosť, že „obete“ prehovorili až po desaťročiach, všeličo vypovedá aj o ich cha-

raktere a morálnej integrite. O tom, ako, či na základe akých pravidiel funguje šoubiznis, by sme mohli dlho hovoriť. Tam, kde je extrémna konkurencia a kde sa točia veľké peniaze, kde je veľa vplyvných starých, často neatraktívnych mužov a ešte oveľa viacej mladých a na všetko odhodlaných žien, je priam ideálne prostredie na zneužívanie, resp. využívanie vplyvných známostí. Fungovalo a funguje to dlho a bez verejných škandálov, pretože je to kontrakt

win win. Inak povedané, obe strany kontraktu dostanú svoje. Môžeme sa nad tým pohoršovať, nemusíme v tom prostredí byť, ale je to tak. Falošnosť celej kampane je teda

GLOSA

v tom, že ľudia – v tomto prípade „zneužívané“ ženy, ktoré tento systém dlhé roky a desaťročia využívali, sa zrazu ohradzujú a robia zo seba obeť systému. Problém je v tom, že dlhé roky ho pomáhali

spoluvytvárať. Aj preto mi pozícia nemohúcich obetí na známe hollywoodske krásky akosi neseďí. Rovnako je prekvapujúce, že táto kampaň vo veľmi krátkom čase získala medzinárodný rozmer. Je len zaujímavým vedľajším bonusom, že jej slovenskou tvárou sa stal kontroverzný novinár Eugen Korda. Kto aspoň trochu pozná jeho vystupovanie na verejnosti a vo všeobecnosti jeho komunikáciu ako takú, tak ho to síce nemôže prekvapiť, je len bonusom, že pracuje v najmoralizátorskejšom periodiku. Čo je však ešte nebezpečnejšie, je skutočnosť, že kampane sa chopili tie najagresívnejšie feministky, ktoré môžu celú vec posunúť doslova do obľudných rozmerov, a preto aj dobre myslená kampaň môže mať veľa vedľajších a zväčša nevinných obetí. Agresivita feministických aktivistiek môže totiž

viest k skutočne problematickým dôsledkom. Na jednej strane pod zástavu politickej korektnosti v krátkom čase eliminujú akékoľvek prejavy mužskej galantnosti, na strane druhej tie isté kruhy žiadajú úplne absurdnosti. Ako extrémne dôsledky ľudsko-právnych aktivistov treba spomenúť výzvu britskej vlády Theresy Mayovej, ktorá koncom októbra vyzvala OSN, aby kvôli citovej ujme dvoch transsexuálov nahradila pojem tehotná žena neutrálnym pojmom tehotný človek. To však nie je ani zďaleka koniec. Isté akademické kruhy žiadajú britskú vládu, aby umožnila usvedčeným pedofilom a sexuálnym násilníkom adoptovať deti alebo aspoň s nimi pracovať, aby ich ľudské práva neboli poškodené. Kam to všetko nakoniec môže dospieť, radšej si nechcem ani predstaviť.

BESEDNICA

Tak som si pozrel vo Wikipédii, čo je informačná či informovaná spoločnosť. Bol som poučený, že „Informačná spoločnosť je spoločnosť, v ktorej informatika, počítače a mikroelektronika určujú a premieňajú celý spoločenský systém, vystupujú ako prostriedok vytvorenia nových spoločenských, nadnárodných a nadnárodných štruktúr a zásadným spôsobom menia mechanizmy spoločenského vývoja“. Pre istotu som si rozšíril vedomosti o stovky miliónov, ktoré investovali naše vládne štruktúry do vybudovania dokonalého systému, a tešil som sa na okamih, keď vyčerpám svoj podiel na toľkých investíciách. A príležitosť sa dostavila v podobe ministerstva a štátneho úradu nie hocijakého, ale práce, rodiny a sociálnych vecí.

Trinášť rokov sme dostávali na študujúceho syna rodičovský príspevok. Štát vedel, kedy a kde sa narodil, či sa pocikával, akú známku dostal z matematiky v tretej triede, na koľko raz urobil vodičský preukaz... Po maturite išiel tak ako jeho spolužiaci na Úrad a stal sa zamestnancom štátu

– inak nezamestnaným. Štát si overil podľa občianskeho preukazu, či ide o neho. Prameň (rodičovský príspevok) však vyschol. Prešiel rok a syn začal opäť študovať. Zaniesol na Úrad potvrdenie o návšteve školy a Úrad poslal

s čím ste došli?, som zvládol, že len sa informovať. Slečna urobila tuktúk osemkrát do obrazovky, podala mi lístok s číslom, ukázala na svetelnú tabuľu a na vchodové dvere. Za nimi v akomsi pítvore stáli ľudia s listkami.

štúdium veľa stojí. Dostal som tlačivo a úprimné dovidenia. Bez žiadosti peniaze nebudú. To som ešte nevedel, koľkokrát bude dovidenia. Doma som vyplnil tlačivo a o dva dni som šiel opäť na úrad. Tuktúk do obrazovky,

listu, tuktúk do obrazovky, čakanie v pítvore a – zrada. V rámci úradných hodín moje číslo necinklo, počítače zamrzli (aj keď bolo v hale aspoň dvadsaťpäť stupňov), slečna zamkla znútra dvere a mohol som ísť domov. Ďalší pracovný deň som sa dostavil hneď ráno, tuktúk do obrazovky a dostal som sa po polhodine k vysnenému okienku 11. Všetko zle. Kópiu som urobil každú stranu na jeden papier, nedoniesol som originál. Smutne som sa opýtal, či mi to nemohli povedať pri návšteve č. 1, 2, 3 alebo 4 a šiel som opäť na autobus. S originálom a kópiou na jednom papieri som sa vrátil do piateho kola. Zvíťazil som, až na to, že slečna Mgr. musela prepísať celú žiadosť na iné tlačivo, lebo omylom mi predtým dala už neplatnú verziu.

Teraz čakám na peniaze. Lenže – keď som si spočítal, koľko hodín a peňazi som precestoval, koľko hodín strávil v pítvore, koľkokrát som obťažoval vysokokvalifikované pracovné sily, ocenil svoj čas a cenu robota Emila, vyšlo mi, že prvého polroka budem dostávať len „vratku“ na už minulé peniaze. Ale čo človek neurobí pre informačnú spoločnosť.

Akože informačná spoločnosť a všetko iba na tuktúk

Milan ČASNOCHA

doporučene do vlastných rúk Rozhodnutie o vyradení zo stavu nezamestnaných s uvedením mena, adresy, rodného čísla, čísla topánok atď. Naivne som si pomyslel – rodičovský príspevok vo výške takmer desiatiny môjho dôchodku poteší a čakal som. Mesiac, druhý, peniaze nikde. Tak som išiel na úrad. Že poslali papier, ktorým berú na vedomie synovo štúdium. A kde je príspevok? Pri dverách tej istej haly, kam sa chodil syn hlásiť ako nezamestnaný k okienku č. 8, nastala zmena – pribudla stolička, na nej úradníčka a niečo ako robot Emil s dotykovou obrazovkou. Odpoveď na otázku –

Čakali. Čakal som aj ja. Počerná dáma s malým deckom sa rozprávali mne neznámou rečou, čo mala byť asi angličtina, lebo odtiaľ sa práve vrátili, aspoň tak sa tým pochválila. Pán so špinavým ruksakom si občas pripil na zdravie byrokracie vínom z tetrapacku. Dvaja exštudenti sa nahlas chválili zážitkami zo zberu jablák v Taliansku. Pochopil som, čo sa myslí pod „sociálnymi vecami“.

Asi po pol hodine sa ozvalo cink-cink, na tabuľu sa zjavilo moje číslo, hrdinsky som postúpil opäť do haly k okienku 11. Slečna Mgr. hovorím, že rád by som peniažky, lebo synovo

číslo, pítvor, okienko č. 11, slečna Bc. s otázkou – kde máte kópiu rodného listu? Koho – môjho? Nie – synovo. Pokúsil som sa jej vysvetliť, že pred dvoma mesiacmi sa s ním okienko č. 9 písomne rozlúčilo s uvedením všetkého, čo obsahuje rodný list, že majú číslo jeho občianskeho preukazu s čipom, že trinásť rokov mi okienko č. 9 posielal príspevok, že v televízii ma splnomocnenec vlády ubezpečil, že úrady všetko vybaví za mňa, že... Márne! Zákon pýta, treba mu dať. Hovorím si, dobre, to ešte raz otočím. Autobusom do rodnej dediny, autobusom späť s kópiou rodného

V Nitre, v tradičnej bašte filatelie, oslávili úspechy slovenskej poštovej známky

Obdivovaný zúbkovaný posol našej krajiny

Text a foto: Martin JADRANSKÝ

Štvrtstoročie štátnosti otvára priestor na prezentáciu úspechov v mnohých oblastiach, ktoré sme za tento čas dosiahli vďaka šikovným a zanieteným ľuďom. Aj zásluhou profesionálnych umelcov, ktorí do svojej práce vkladajú nielen um, zručnosť, ale aj srdce.

Je ich, našťastie, veľa, mnohí vytvorili pozoruhodné diela predstavujúce priam klenot v pomyselnej pokladnici národného pokladu. Dôkazom bola aj nedávna unikátna výstava v Nitre. No najmä jej trvalý obsah. Aj keď by sa mohlo na prvý pohľad zdať, že ide skôr o časovo rýchlo pominuteľné „predmety“ takpovediac každodennej (s)potreby. Hovoríme totiž o známkach. Laicky povedané a často aj vnímané – o malých, na okrajoch zúbkovaných cenín, ktoré lepíme na poštové zásielky, zväčša listy, nemej už na pohľadnice, aby (v skratke povedané) sa nimi preukázalo zaplatenie zodpovedajúceho poštového poplatku. Na pošte ju opečiatkujú, docestuje na miesto určenia, a tým sa končí jej zdanlivo krátky život. Nie je to však zďaleka také rýchle. Jej životný príbeh sa jednak začína oveľa skôr, pri kolíske má mnoho remeselných pripravených a tvorivých ľudí (ilustrátorov, rytcov, tlačiarov...) a aj po tom, ako splní spomínaný cieľ svojej existencie, žije vlastným životom a narypkom zasahuje do životov iných, napríklad filatelistov. Ruku na srdce, kto v detstve aspoň pár týždňov a či mesiacov nezberal známky, nebudoval si zbierku v starostlivo opatrovanom albume s čarovne šuštiacim privesitým „pauzákom“ v jeho riadkoch? Taký nech hodí kameňom. Pardon – známku. Lebo hádzalo sa nimi, obsypalo...

■ ŠTVRTSTOROČIE PŮC

K meritu a k naznačenej aktualite. Klub filatelistov KF 52-51, pôsobiaci pri Dome Matice slovenskej v Nitre, dlhodobo pripravuje zaujímavé a hojne navštevované filatelické výstavy. Tentoraz zorganizoval mimoriadnu, obsahom, zameraním, rozsahom a cieľmi, tematicky orientovanú na dvadsiate piate výročie slovenskej známkovej tvorby. Výstavu sprístupnili v nitrianskej Galérii Mlyny do konca januára. Počas jej otvorenia, v utorok 16. januára, bola slávnostne uvedená – posypaním hrstami použitých známok s motívom slo-

Záujem o autogram tvorcu jubilejnej známky Martina ČINOVSKEHO bol veľký.

venských miest – do obehu poštová známka v nominálnej hodnote 1,60 eura s názvom 25. výročie vzniku SR, ktorú vydáva Slovenská pošta, a. s. Nová poštová známka vyšla ako 651. v poradí za spomínané obdobie existencie Slovenskej republiky a jej autorom je naslovovaný odborník v tejto oblasti akademický maliar Martin Činovský, rytec napríklad známok s portrétmi slovenských prezidentov. Námet na tejto známke predstavuje Bratislavský hrad ako symbol slovenskej štátnosti a doplnený je o štátny znak a vlajkoslávu, ktorá predstavuje Slovenskú republiku ako súčasť Európskej únie.

■ ČEREŠNIČKA NA TORTE

To bola akási čerešnička na torte spomínaného podujatia, ktorej chuť ešte zvýrazňovala osobná účasť viacerých tvorcov známok. Okrem spomínaného Martina Činovského aj Karola Bencu, Karola Felixa a Františka Horniaka. Hoci sú títo umelci permanentne

Filatelista a organizátor Milan ŠAJGALÍK pri vzácných exponátoch.

časovo zaneprázdnení, aj napriek nepriazni počasia a komplikovaným dopravným podmienkam – ohlásila sa zabudnutá zima na na krídľach snehu sa vovlaila i do Nitry a okolia – prišli. A dobre urobili, veď záujemcovia o vzácny autogram ich obklopovali aj viac ako hodinu a hoci sú ich ruky zvyknuté na minucióznu a časovo „širokorozhodnú“ prácu, miestami sa na ich strane stola žartovalo o tzv. tenisovom lakti, čo je následok preslenia. Mnohí ľudia aj z iných častí Slovenska získali ich podpisy na rôzne poštové známky a či príležitostné tlačie. Na tamtojšej pošte bola k dispozícii nielen nová známka k výročiu Slovenskej republiky, ale aj poštový lístok a príležitostná poštová pečiatka k výstave. Počas výstavy boli na pol stovke výstavných plôch, čo predstavovalo celkom osemsto výstavných listov, vystavené všetky slovenské známky a obálky prvého dňa (FDC), vydané v rokoch 1993 až 2017. Navštevovníci si tak mohli utvoriť ucelený obraz o štvrtstoročnej

histórii slovenskej známkovej tvorby. „Bilanciu slovenskej známkovej tvorby môžeme považovať za úspešnú. Dokumentujú to aj ocenenia slovenských poštových známok zo svetových súťaží, ktoré na výstavu poskytlo Poštové múzeum v Banskej Bystrici.“ skonštatoval jeden z organizátorov, zanietený vlastenc a nitriansky filatelista Milan Šajgalík.

■ NAJKRAJŠIE NA SVETE

Filatelista je človek, pre ktorého sú poštové známky záľubou, zbiera ich aj študuje. Niektorí zbiera kompletne ročníky vydaných známok určitého štátu. Ďalší k známkam priraduje aj obálky prvého dňa vydania. Iní zbierajú šport, kvety, osobnosti... Z nazbieraných známok a korešpondencie vytvárajú filatelické exponáty, prehľadka ktorých obohatí zaujímavými informáciami. Tu už prístupuje fakt, že vydávanie známok je pre každý štát jeden z neprehľadných spôsobov propagácie. Známkou rozposlané do celého sveta na rôznych poštových zásielkach roznášajú aj posolstvo o krajine ich pôvodu. Obrazové, doplnené slovom, propagujúce významným dátumom, udalosťou... Je to tak, keď je známka vydarená, vždy zaujme.

Slovenské známky za dvadsaťpäť rokov trvania nášho samostatného štátu patria k najkrajším na svete! O kvalite tejto časti umenia a erudícii tvorcov svedčí mnohé úspechy na celosvetovej úrovni. Dokumentujú to mnohé umiestnenia našich známkarov na prvých desiatich priečkach svetového rebríčka. Naozaj sa máme čím chváliť, ako to na otvorení výstavy zdôraznili napríklad historik a poslanec NR SR Anton Hrnko či primátor mesta Jozef Dvonč.

Aspoň úchytom... Prvá naša známka medzi najkrajšími na svete bola známka zobrazujúca – viac ako symbolicky – Ľudovíta Štúra, vydaná v roku 1995. Na svetovej súťaži Grand Prix de l'exposition WIPA vo Viedni

v roku 1997 získala tretie miesto. V roku 2002 to bolo už prvé miesto! Najkrajšou na svete sa stala známka Dejiny poštového práva, na ktorej bola zobrazená Mária Terézia. V ďalších rokoch nasledovali druhé miesto za známku Narodenie zo Spišskej Starej Vsi; v roku 2005 znova prvé miesto, tentoraz za majstrovskú šesťfarebnú transpozíciu – rytinu majstra Františka Horniaka, ktorou na malú plošku prepísal obraz Ladislava Medňanského Potok za humnami. Úplný výpočet druhých a tretích miest by bol dlhý. Spomenieme ešte pár prvenstiev. Rok 2009 – svetová jednotka známka Bratislavský hrad; 2011 – jednotka za najkrajšiu rytú známku 400. výročie Žilinskej synody; 2014 – známka k 1150. výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda. Mimochodom, za hárčekové vydanie tejto známky jej tvorcom pribudlo 1. miesto v súťaži „Nexofil World's Best Stamp 2014“ v Madride...

■ LITURGICKÁ ZNÁMKA

Ešte niečo je príznačné. Slovenských tvorcov poštových známok pre ich úspechy požívajú aj zahraniční vydavatelia známok. Neraz sa stalo, že vo svetovej súťaži bola medzi prvými tromi známkami slovenská, no slovenský tvorca „robit“ aj inú ocenenú – zahraničnú známku...

Ešte raz má slovo M. Šajgalík: „Ústrednou myšlienkou výstavy bolo predstaviť celú paletu vydaných známok za uplynulé roky. Výstava mala niekoľko sekcií. Slovenská pošta napríklad predstavila víťazné exponáty, ktoré ako virtuálna cestovná kancelária požívajú návštevníkov na cestu po krásach Slovenska. S tým súvisel ďalší blok v presklených vitrínach, kde Poštové múzeum predstavilo výber svetových trofejí. V ďalšej sekcii zameranej na aktuálne výročia Nitry som filatelickým spôsobom predstavil Pribinu, výročia mesta Nitry a výberom článkov uverejnených v maticovom magazíne Slovensko, ako redaktor a grafici dokážu vhodnými poštovými známami oživiť publikovaný článok.“ Vieme, že v tomto roku filatelista v Nitre ešte chystajú všeličo zaujímavé. K sviatku sv. Cyrila a Metoda sa v Nitre každoročne konajú celonárodné slávnosti. Už viackrát boli spojené s vydaním poštovej známky a inak to nebude ani v lete tohto roku. Pripravuje sa vydanie známky k 1140. výročiu uznania jazyka našich predkov za štvrtý liturgický jazyk.

Umelecké dielo ako mrazivá predpoveď budúcnosti

Vládne nám digitálny teror

Alexander GO CZ – internet; web stránky o G. Orwellovi

Každý, kto sa pohybuje v dnešnom mediálnom prostredí, už natrafil na bonmot: „Orwell sa vo svojom románe 1984 nemýlil...“ Hoci zrejme nebude veľa tých, ktorí spomínané dielo čítali, súvislosti sú všeobecne známe aj tým, čo literatúre neholdujú. Celoplošné sledovanie jednotlivca a s tým spojená brutálna manipulácia a perzekúcia, prekrucovanie termínov a likvidácia základných slobôd.

Je len logické, že žánrom, ktorý má v sebe permanentne zakódovanú víziu, je sci-fi. Literárna či filmová fantastika sa jednoducho viaže k budúcnosti, usiluje sa ju odhadnúť, modelovať jej formu. Vo väčšine prípadov sa spoločenským zriadením zaoberá len okrajovo a hlavné sú technologické a, samozrejme, primárne osobné aspekty budúcnosti. Existuje však celý rad diel – či už literárnych, alebo filmových, v ktorých znepokojivo nachádzame paralely s dneškom.

■ VEĽKÝ BRAT

Keď George Orwell v roku 1949 dokončil svoj román 1984, bol už všeobecne známy svojím antistalinistickým alegorickým románom Zvieracia farma. Prečo sa však tento román, pôvodne označovaný za kritiku komunistických diktatúr, stáva v posledných rokoch čoraz častejšie spomínaným literárnym dielom, hoci

bývalý „východný blok“ už dávno neexistuje?

Orwell v knihe opisuje rok 1984, keď je svet rozdelený na tri mocnosti: Euráziu, Východoáziu a Oceániu. V podstate sú všetky tri mocnosti rovnaké. Vládne v nich tvrdá diktatúra, bieda a obyvatelia každej z mocností fanaticky nenávidia ľudí vo zvyšných dvoch. Všetky tri mocnosti sú neustále vo vojnovom konflikte. Obyvateľstvo Oceánie sa rozdeľuje na členov Vnútornej strany, ktorí skutočne vládnu a je ich okolo dvoch percent, členov Vonkajšej strany, ktorí pracujú pre štát a vykonávajú jeho vôľu, a proletariát, ktorý tvorí osemdesiatpäť percent spoločnosti. Proletariát je považovaný za menejcenný a proletári žijú vo veľmi chudobných pomeroch. Štát sa o nich nestará a necháva im relatívnu voľnosť. Pokiaľ sa, pravda, medzi nimi neobjaví niekto, kto by sa mohol pre Stranu stať nebezpečným.

■ MYŠLIENKOVÁ POLÍCIA

Obyvateľstvo každej z mocností (v románe ide o Oceániu) na každom kroku – aj v súkromí, sleduje myšlienková polícia pomocou všadeprítomnej techniky. Rovnako ako všetkých ostatných členov Strany. Myšlienky proti Strane sú myšlienkový zločin, ktorý sa tvrdo trestá. Nepohodlnú osobu možno evaporovať, čo znamená vymazať z existencie. Zničiť všetky zmienky o tom, že existovala, aj tie o samotnej evaporácii. To by však na úplnú zmenu minulosti nestačilo, treba vymazať aj nehmotné spomienky, zmanipulovať aj myšlienky. Na kontrolu kolektívneho myslenia existuje v Oceánii postupnosť prepracovaných techník, najmä takzvaný doublethink, po slovensky dvojité myslenie. Doublethink je schopnosť udržať pohromade dve celkom protikladné informácie a zároveň obidvom

pevne veriť. Strana neklame. Keď napokon hlavného hrdinu románu Winstonu Smitha ideopolícia chytila, po ťažkom mučení a vypočúvaní ho nepopraví. Strana chce úplné pokorenie a obrat myslenia o stoosmdesiat stupňov. Chce od neho, aby úprimne miloval Veľkého brata a bez hraníc mu veril. To sa zdá celkom nemožné. Ale surovosť premyslene kombinovaná s vľúdnyh dohovaraním a obdobiami pokoja nakoniec vedie do cieľa.

■ MRAZIVÁ VÍZIA

Orwell vydal svoj román v roku 1949 a v roku 1950 zomrel. Nedožil sa päťdesiatych rokov s krutými stalinistickými čistkami v krajinách východného bloku. No a už vôbec nemohol odhadnúť, kam sa technologicky spoločnosť posunie. Od všadeprítomných kamier na uliciach až po mobily, ktoré udávajú polohu užívateľa s presnosťou na metre, až po dôsledne mapované internetové sociálne siete. Pokiaľ v románe 1984 sledoval Veľký brat

obyvateľov prostredníctvom televíznej obrazovky, dnes nie je pre špecialistu problém nabúrať sa do vášho laptopu a sledovať vás cez jeho webkameru.

Spisovateľ Jozef Banáš pred časom povedal: „Dnes nám vládne digitálny a mediálny teror, ktorý rozostáva medzi sebou národy či vierovyznania s cieľom rozdeliť ich a potom ich ovládať. Keď nemeckú kancelárku odpočúva ‚Veľký brat‘ a ona mu za to ešte div nie ďakuje, tak aké chcete súkromie?“

No a keď v tejto súvislosti zaregistrujete správu, že poslanci Európskeho parlamentu sa zhodli na tom, že šírenie dezinformácií a propagandy je vážnou hrozbou pre bezpečnosť v mnohých krajinách EÚ a v jej susedstve, preto vytvorili expertnú skupinu zameranú na hľadanie čo najúčinnejších spôsobov boja s falošnými správami a online dezinformáciami, podvedome si pomyslite, dokedy bude ešte román 1984 na policiách knižníc a knižkupectiev.

Slovenské národné múzeum pripravilo výstavu Majstra Pavla z Levoče

Ruky a zlato v službe ducha

Maroš M. BANČEJ – Foto: SNM

Klenotom medzi stredovekými slovenskými mestami je nesporne Levoča. Jedinečná architektúra, zvláštna uhrančivá atmosféra, množstvo pamiatok vrátane turisticky príťažlivej kľietky hanby, no najmä unikátny oltár v Chráme sv. Jakuba, ktorý nám závidí celý svet. Slovenské národné múzeum sa rozhodlo bližšie upriamiť pozornosť na tvorcu tohto nádherného diela – na Majstra Pavla z Levoče. Výstava má príhodný názov Ruky a zlato v službách ducha.

Výstava v Historickom múzeu SNM je zavŕšením kultúrnych aktivít, ktorými si verejnosť v minulom roku pripomínala päťsté výročie ukončenia prác na hlavnom oltári v Chráme sv. Jakuba v Levoči. Predstavuje osobnosť Majstra Pavla z Levoče a jeho tvorbu v širšom dobovom kontexte. Je rozdelená do troch sekcií a ponúka prierez Pavlovým dielom počnúc prácami, ktoré majú korene v neskorostredovekej zbožnosti, ďalšie poukazujú na jeho stretnutie s humanizmom a renesanciou a v závere aj s myšlienkami reformácie. Prezentované sú aj vzácne archívne viažuce sa k Pavlovej práci a nábožensko-spoločenskej situácii.

■ Z VIACERÝCH MIEST

Výstava Ruky a zlato v službe ducha obsahuje jedenásť diel Majstra Pavla a dopĺňajú ju tri tabuľové maľby, z toho dve z dielne jeho spolupracovníkov, a kolekcia umelecko-remeselných predmetov prevažne liturgického charakteru, ktoré približujú pôvodnú funkciu vystavených diel v závere stredoveku. Prezentované diela na výstavu požičalo dvadsaťsedem farností, Šarišské múzeum v Bardejove, SNG a SNM, Arcibiskupský archív v Košiciach, archív Evanjelických cirkevných zborov a v

Levoči a Kežmarku, štátne a oblastné archívy v Banskej Bystrici, Prešove, Levoči i Bardejove. Hlavným lákadlom pre návštevníkov je príležitosť vidieť viaceré zo spomínaných diel zreštaurované vďaka finančnej podpore Ministerstva kultúry SR. Prostredníctvom

RECENZIA

programu Nadácie VÚB bolo taktiež obnovené súsošie Kalvária zo Spišskej Novej Vsi a socha sv. Márie Magdalény zo Stratenej – všetko diela Majstra Pavla z Levoče (vytvorené po roku 1520), ktoré sa pôvodne nachádzali vo farskom kostole v Spišskej Novej Vsi. Počas stavebných úprav kostola v roku 1771 – 1772 bolo súsošie odstránené a rozdelené a po dlhých dvesto štyridsiatich piatich rokoch sa opäť stretáva na pôde Bratislavského hradu.

■ MAJSTER REZBÁR

Majstra Pavla z Levoče zaradujeme k neskorogotickým rezbárom a sochárom, pričom encyklopédie ho uvádzajú ako tvorcu najvyššieho dreveného oltára na svete, ktorý sa nachádza v levočskom Chráme sv. Jakuba. Majster Pavol sa po roku 1500 usadil v Levoči, kde mal rezbársku a zrejme aj maliarsku dielňu,

ktorou dovŕšil vyše dvestoročnú rezbársku tradíciu Spiša a Slovenska. Pracoval pre Levoču a oblasť Spiša a jeho diela sa nachádzajú v Šariši, Gemeri a Liptove. Na diela levočského rezbára Pavla je obdivuhodná nielen kvalita, ale aj zachovaný rozsah diel. Jeho dielňa pracovala veľmi intenzívne, preto sa z nej dodnes zachovalo veľké množstvo plastiek a sôch na východnom a strednom Slovensku, ktoré vznikli tesne za sebou. Jeho pôsobenie umelecky stvárnil v roku 1956 Ludo Zúbek v historicko-životopisnej próze Skrytý prameň, ktorá sa v roku 1973 stala predlohou rovnomenného filmového spracovania. Najpravdepodobnejšie je, že Majster Pavol začal svoju kariéru v Krakove. Remeslu sa mohol začať učiť ako desať- až pätnásťročný, čo pri zložitosti umeleckého remesla – rezbárstva – iste trvalo najmenej päť až sedem rokov, potom musel absolvovať vandrovku a napokon iste pracoval ako tovariš v niektorých významných rezbárskych dielnach. Isté je, že pracoval v niektorých juhonemeckých rezbárskych dielnach v okruhu Norimbergu alebo Pasova. Na územie Slovenska prišiel okolo roku 1500, pracoval v Sabíne, potom v Banskej Bystrici a po roku 1500 sa natrvalo usadil v Levoči,

Plastiky z oltárov, ktoré vytvoril Majster Pavol a jeho dielňa, vynikajú na čas svojho vzniku prekvapujúcou kompozičnou odvahou a presvedčivosťou stvárnenia.

kde ostal po celý svoj život. V Levoči prežil minimálne tridsať rokov života a jeho pôsobnosť v tomto meste je doložená v rokoch 1506 – 1537. To, že sa usadil práve v Levoči, nie je náhoda. Našiel tu hospodársky silné a vysoko kultúrne prostredie, ktoré mu svojimi objednávkami umožnilo pracovať, prostredie, ktoré malo vysoké požiadavky aj na umeleckú úroveň jeho diel.

■ LEVOČSKÝ KLENOT

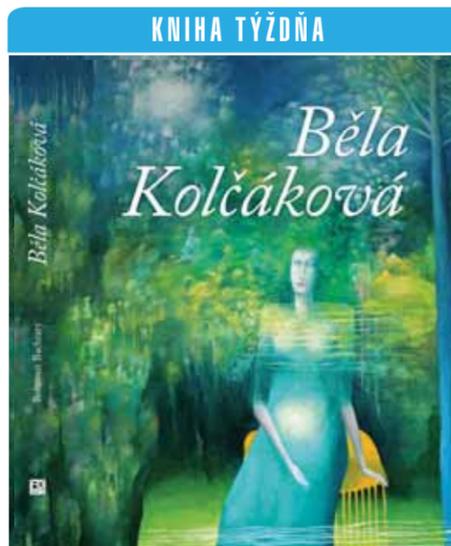
Z nich najcennejšie tvoria väčšiu časť interiéru Chrámu sv. Jakuba a sú zaradené medzi národné kultúrne pamiatky. Ide predovšetkým o hlavný oltár sv. Jakuba s výjavom Poslednej večere a sochami Madony, sv. Jána a sv. Jakuba. Ďalej je to oltár Narodenia (Madona, sv. Jozef, dvaja pastieri, traja anjeli), oltár sv. Mikuláša (okrem hlavnej sochy), oltáre štyroch Jánov, oltár sv. Anny, jazdecká socha sv.

Juraja v bočnej kaplnke a Ukrižovaný zo skupiny Ukrižovanie.

Výstava Ruky a zlato v službe ducha je obohatená o dotykovú (haptickú) a interaktívnu zónu a v tejto časti sa napríklad nevidiaci návštevníci budú môcť zoznámiť s dielom Majstra Pavla z Levoče prostredníctvom publikácie, ktorú vydala Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. K výstave počas jej trvania pripravilo SNM-HM sprievodné programy a komentované prehliadky, a to počas februára a marca. Jedným z programov bude aj prezentácia spomínanej vzácnej publikácie, ako i celkovej práce Slovenskej knižnice pre nevidiacich M. Hrebendu v Levoči 25. 1. 2018 v priestoroch SNM-Historického múzea na Bratislavskom hrade. Samotná výstava približujúca jedinečnú osobnosť Majstra Pavla z Levoče potrvá do 18. marca 2018.

Bohumír Bachratý, Běla Kolčáková – výtvarné dielo, vydal FOART Bratislava v roku 2017

Poetka tajomných maľovaných metafor

KNiha TÝŽDŇA

Dobré umenie, ktoré si nerozbiha hlavu o efemérne, podenkové experimenty, si po tieto dni pripísalo k svojej neprávom potlačenej reputácii niekoľko mimoriadnych počinov. V prvom rade treba spomenúť „trojuholník citových návratov“, ako na vernisáži v Pálfiho paláci na Zámočkej ulici v Bratislave pred niekoľkými dňami s charakteristickou bravúrou hovoril o jubilantnej misii skvelej maliarky Bély Kolčákovovej k jej osemdesiatinám kurátor terajšej bratislavskej, ale i vlnajšej pražskej a oravskej autorskej prezentácie a autor vynikajúcej monografie o umelkyni historik umenia Bohumír Bachratý.

Spomenul a precízne glosoval jej tri rozhodujúce životné – ľudské i umelecké zdroje, istoty a zastavenia: rodisko pri Vltave, kde získala vynikajúce vzdelanie a umeleckú prípravu, citové pramene Oravy, kam prišla s manželom Ignáčom Kolčákom a ktoré ju napojili nezameniteľnou farebnosťou i dúškami citových väzieb na slovenskú krajinu, a tiež jej akceptované a uznávané pôsobenie od roku 1978 na výtvarnej scéne pri Dunaji v hlavnom meste Slovenska, ktorú desaťročia zvláštne jej poetický, snový fantazijný realizmus...

Bohumír Bachratý v editoriali publikácie rámcuje: „Večná a plodná súvzťažnosť prírody a človeka, kontinuita, plynutie slov a zastavenie v obrazoch. Meditujúci básnik a maliar...“, to sú príbuznosti, ale aj špecifiká a odlišnosti, o ktorých uvažuje Běla Kolčáková.“

„Obraz ako príbeh. Sama si takto nazývam svoje obrazy. Nie je to však príbeh literárny alebo hudobný, ktorý prebieha v čase, má svoj začiatok, dej a koniec. V obraze je všetko zakliate do jedného okamihu. Preto nemôže byť nikdy jednoznačný... Neprišiel som k obrazu ako literát. Nedomyšľam k jeho príbehu začiatky a konce... Obraz je dobrý, keď sa mi doň podarí zakliat tajomstvo a napätie,“ pridáva svoje videnie tvorby umelkyňa.

Emil SEMANCO

NEKROLÓG

V dnešných hektických časoch si milovník literatúry azda aj povzdychne za časy, keď literárna kritika bola skutočne diskutovanou a živou časťou literatúry a mená ako Matuška, Petrik či Števec boli zárukou zaujímavého čítania v širokej škále periodík. Medzi menovaných nestorov slovenskej literárnej kritiky patrili nesporne aj Jozef BŽOCH.

Odišiel nestor kritikov

Jozef Bžoch sa narodil v obci Závod 25. novembra 1926. Po gymnáziu v Novom Meste nad Váhom študoval slovenčinu a francúzštinu na Filozofickej fakulte v Bratislave (1945 – 1949) a už na začiatku štúdia publikoval svoje prvé články. Štúdium však dokončil až v roku 1969. Medzitým pracoval ako redaktor vo viacerých periodikách, napríklad v denniku Práca, týždenníku Kultúrny život či v Slovenských pohľadoch. Neskôr pôsobil aj v Ústave slovenskej literatúry SAV či ako tajomník Zväzu slovenských spisovateľov. Počas normalizácie musel z Ústavu slovenskej literatúry SAV odísť z politických dôvodov do Výskumného ústavu prefabrikátov, kde pôsobil do roku 1977. Od roku 1978 začal opäť, hoci pod pseudonymom Jozef Závodský, publikovať svoje literárno-kritické príspevky a zamestnal ho v Biografickom ústave Matice slovenskej ako redaktora Slovenského biografického slovníka. Tu pôsobil do roku 1991. Po novembri 1989 spolupracoval s viacerými denníkmi, v ktorých mal vlastné literárne rubriky. Mnohé jeho práce vyšli knižne a so svojimi čitateľmi sa rozlúčil dielami Zo zápisníka kritika (2001), Literárne štvrtky (2006) či Literárium (2011). O poslednej menovanej knihe esejistka a prekladateľka Michaela Jurovská napísala: „Nestor našej literárnej kritiky Jozef Bžoch najmä v poslednom dvadsaťročí predstavuje u nás priam raritu – príklad slobodného kritika s kladným vzťahom k svetu, k umeniu a najmä k literatúre, ktorá preňho reálne existuje a hrá nezastupiteľnú úlohu.“ Popredný slovenský literárny kritik, esejista a prekladateľ Jozef Bžoch zomrel vo štvrtok 11. januára vo veku deväťdesiatjeden rokov. Česť jeho pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

Nedávno ma navštívil synovec Alino. Slovo dalo slovo, až z neho vyliezlo, že sa rozhodol vydať sa na dráhu bulvárneho novinára. Máš pravdu, synak, schválil som mu voľbu, aj keď hneď na úvod som ho varoval, že s peniazmi to nebude mať nejaké grófske. Určite by lepšie nachoval svoju peňaženku, keby sa dal na dráhu asistenta europoslancu alebo aktivistu v nejakej fajnovnej neziskovke. Ale nech len skúsi zaváňajúci chlebič bulvárnej hyeny, tým skôr, že už nie je najmladší a o pár rokov osláví tridsiatku. Na druhej strane bude v redakcii obklopený samými dvadsať-

ročnými jaštericami, čo tiež nie je na zahodenie. Predovšetkým som mu kládol na srdce, aby si čím skôr vytvoril album, kde by zhromaždil rôzne miscky a vice-

a majitelia bulvárneho periodika. O dotýčaných potom musí písať rozšafne, ale nanajvýš opatrne, aby sa čitateľ nažral a silikóny ostali celé. Mimochodom, pripo-

redakčných fotografov. Najlepšie podľa redakčných prezývok, ako sú napríklad Sucho, Teplomet či Gaťkár. Čo sa samotného remesla týka, teda slovné zásoby, štylis-

várna hyena chodí na rôzne párty. To nie je ako na vernisáži nejakého zaslužilého výtvarníka, kde sú iba staré pagáče a kyslé víno. No a keď bude mať šťastie a vydrží sa máčať v bulvárnej žumpe bez toho, aby priveľmi zosmradol, po čase sa môže zažiť do nejakej štátnej organizácie na tlačové oddelenie. Takto som teda synovcovi Alinovi radil a asi som mu pokazil ilúziu, lebo sa rozhodol, že pôjde novinárčiť radšej do seriózneho mienkotvorného periodika. Minule sa u mňa zastavil a vyliezlo z neho: Strýko, ani tam to nie je bohviečo. Akurát slovička som sa musel naučiť iné. Sú to koalíčný, opozičný, proeurópsky, nacionalista, fašista, homofób...

Marek DANKO

Prv než ťa bulvár načisto opantá

miscky, farmárov a farmárky, ktorí sa presúšali na obrazovkách, mládež z rôznych talentových súťaží, profesionálne majiteľky silikónových predností a synáčikov rôznych oligarchov. Skrátka, celú tu čeliadku, z ktorej bulvár žije, a ak čitateľ dá, ešte dlho žiť bude. Zároveň som mu kládol na srdce, aby si podrobne zistil, koho preferuje šéfredaktor

menul som mu, že nemusí mať obavy, že bude s vyplazeným jazykom lietať, aby získal fotky nejakej vyvinutej farmárky, ako sa na dovolenke vinie k novému fešákoví tak, ako ju plastická chirurgia stvorila. Keď bude šikovný, protagonistu mi sami budú fotky posielat' aj s komentármi. A keď sme už pri fotkách, nech si na každú akciu pozorne vyberá

tiky či nedajbože znalosti novinárskych žánrov, tak to si vôbec nemusí robiť ťažkú hlavu. Hlavná vec, aby sa vhodne naučil používať slovička, ako sú sexica, šokujúce, zhodila všetko, bez zábran, zadoček, horúce krivky či chrumkavý, a je za vodou. Ako som už vrazil, finančne to nie je bohviečo, ale dá sa ušetriť na strave a nápojoch, keď taká bul-

Toto možno konštatovať bez akéhokolvek zľahčovania jeho poézie. Aj keď si tá zväčša ani nekládla veľké ciele, otvárala vráta veľkému návratu básnikov k prostote a čistote ľudovej poézie, učila novú literárnu generáciu hovoriť jazykom ľudu, objavovala krásu tejto reči a práve tým bola vzorom povedzme aj pre Bottove diela – aj pre epos Smrť Jánošíkova. A výrazne pomohla zaviesť štúrovskú slovenčinu ako spisovný jazyk Slovákov do života. Istotne to potvrdzuje i naša malá ukážka z tvorby Petra Kellnera-Hostinského. (V prípade Jána Bottu, Petrovho mladšieho spolužiaka z bratislavského lýcea, hodno uviesť ešte aj iný „kellnerovský vplyv“ – na nižšom gymnáziu v Ožďanoch učil ho slovenský jazyk a literatúru starší Petrov brat Karol Kellner.)

■ KAPITÁL REČI

Spisovná slovenčina sa aj zásluhou takýchto mladých vzdelancov, básnikov, spisovateľov a novinárov, akým bol aj Hostinský, stala v jednej chvíli závažným politickým kapitálom, spoločenskou hodnotou, revolučnou silou, dynamikou národných dejín. Boli to práve Štúrovi študenti – nastupujúca generácia literárneho romantizmu a zároveň zapálení vlastenci, čo dokázali osloviť slovenský vidiek od Polonín po Záhorie a spojiť ho v jeden národ. Nevidane stúpili náklady novín a kníh. Jozef Miloslav Hurban v liste priateľovi Danielovi Slobodovi o tom s nadšením píše: „Slovenčinou sa Slovensko vzkriesilo! Knihy slovenské sa na úchvatku miňajú. Lichardova Pokladnica už pred vyjdením má tisíc predplatiteľov. Môžeš si pomyslieť, že najmenej 1500 sa bude musieť tlačiť, a to je už veru veľké obecenstvo...!“ (A. Mráz, Dejiny slovenskej literatúry)

■ ZNAMENITÁ REDAKCIA

Jeden z veľkej trojice zakladateľov modernej slovenskej literárnej vedy (Vlček – Krčméry – Škultéty) prof. Jaroslav Vlček ako prvý postre-

Peter KELLNER-HOSTINSKÝ, kliesiteľ Slovenských národných novín Keď novinár vyhral nad básnikom

Ján ČOMAJ – Ilustrácie: archív SNN

Ak si uvedomíme časové súvislosti a skutočnosť, že Slovenské národné noviny založil Ľudovít Štúr pred sto sedemdesiatimi tromi rokmi a jeden z ich prvých redaktorov (chronologicky i významovo) básnik Peter KELLNER-HOSTINSKÝ sa narodil pred sto deväťdesiatimi piatimi rokmi (6. 1. 1823), vychádza nám, že to bol holobriadok, čo práve dokončil štúdiá. Hoci mu uhorská vrchnosť dovolila byť novinárom len krátko, aj tak sa natrvalo zapísal nielen do vývoja slovenskej literatúry, ale najmä do dejín slovenskej žurnalistiky. Po takom veľkom, vlastne už dejinnom odstupe môžeme konštatovať, že Hostinského prínos pre slovenskú publicistiku a novinársku tvorbu je o čosi výraznejší ako jeho literárny vklad. Najmä ak máme na mysli jeho vzácny podiel na úrovni a význame Slovenských národných novín, národnobuditeľskej a politickej publicistiky a jeho vlastivednú literatúru faktu.

Časť súčasného redakčného kolektívu SNN – Ján SMOLEC, Eva ZELENAYOVÁ, šéfredaktor Maroš SMOLEC, Emil SEMANCO a Maroš M. BANČEJ po položení venca na mieste, kde v Bratislave stál dom, v ktorom sídlila Štúrova redakcia Slovenských národných novín.

hol význam vzdelaného a talentovaného muža v Štúrovej redakcii, keď krátko po prvej svetovej vojne píše: „Slovenské národné noviny, vychádzajúce v Bratislave, čo i nevelké – vychodili iba dva razy do týždňa – mali znamenitú redakciu. Tá rozhodla hustú sieť dopisovateľov, opatrne vyrovnávala protivy medzi oboma hlavnými vierovyznaniami, otvárala nové cesty,

reformovala spoločnosť a pracovala so sebazaprením a láskou. Vedľa Ľudovíta Štúra viedli noviny Peter Kellner-Hostinský, Bohuslav Nosák-Nezabudov, Mikuláš Dohnány, Móríc Jurecký a Ján Štúr.“

Peter Kellner-Hostinský zaujal Štúra už ako poslucháč lýcea; študoval teológiu a filozofiu. Na protest proti Štúrovmu prepusteniu z lýcea – spolu s viacerými ďalšími poslucháčmi – sa pobral do Levoče aj Hostinský. Keď sa situácia v Prešporku ako-tak upokojila, vrátil sa na bratislavské lýceum, aby si zapísal štúdium práva – a vtedy si ho Štúr vybral do redakcie. Z élva sa čoskoro stal druhý muž redakcie. V intenciách Štúrových predstáv zostavoval jednotlivé čísla a – práve tu preukázal svoj vzdelanostný rozhrad, ktorý prekvapil aj jeho nedávneho profesora. Zároveň z mesiaca na mesiac rástla i frekvencia jeho autorských príspevkov. Podpisoval sa aj ako Peter Pavol Hostinský (Pavol bolo jeho druhé krstné meno), ale tiež

ako Peter Záboj Hostinský; meno Záboj si pridal ako „štúrovské“ krstné meno po vzore študentov lýcea, ktorí v roku 1836 pri výlete na Devínsky hrad prisahali vernosť národu a ideí Slovanstva a na pamäť tohto manifestu prijali historické staroslovenské mená – pravda, náš Peter mal vtedy trinásť rokov a bol ešte gymnazistom v Gemeri.

■ ZBABRANÝ ŽIVOT

Rozhodnúť sa už v mladom veku ísť do služieb národa a spravodlivosti nebolo také jednoduché, ako by sa nám zdalo. Človek musel rátať s tým, že v tej chvíli obetoval kariéru, relatívny blahobyt a často aj slobodu či dokonca život. Po revolúcii a nútenom odchode z Bratislavy ako absolvent práva dostal síce miesto slúžneho v Revúcej, ale sotva sa tu ohrial, už ho preložili do Rožňavy – vtedy bol blízkym priateľom a spolupracovníkom rozprávkara Pavla Dobšinského, ktorému pomáhal zbierať ľudové bájky a povesti; potom ho premiestňovali, ako prišlo – znova nasledovala Revúca, stadiaľ Gelnica, mestský úrad v Levoči a Šiatorské Nové Mesto, a to všetko za dvanásť rokov. Mal iba tridsaťsedem, keď musel zostať na sociálnej podpore. Usadil sa v Lisinciach, po čase sa mu podarilo získať miesto hlavného slúžneho v Rimavskej Sobote pre Rimavskú dolinu, opäť ho prepustili, žil v Hnúšti z nevďačnej práce – spisoval rozdrobené majetky pre

Peter KELLNER-HOSTINSKÝ, rodák z Gemerskej Polomy, zaujal Ľudovíta Štúra už počas štúdií na lýceu. Neskôr sa stal jeho pravou rukou v redakcii Slovenských národných novín.

pozemkovú knihu Gemerskej slolice. Vyčerpaný a už s podlomným zdravím ako päťdesiatročný zomrel.

■ ODKAZ DNEŠKU

Peter Kellner-Hostinský napísal za života približne dvadsať významných historiografických a vlastivedných štúdií – spomeňme aspoň Slovania v Uhorsku, Počiatky rodopisu slovenského, Matúš Trenčiansky, K dejepisu erbu slovenského – mimochodom, to je prvý seriózny výklad pôvodu dvojkříža v slovenskom štátnom znaku: Hostinský ho správne prisúdil vierozvestcom sv. Cyrilovi a Metodovi, ktorí k nám prišli s dvojkřížom a Sloveni ho prijali za svoj národný symbol. Jeho básnický odkaz pre súčasníka nájde čitateľ najľahšie v dvoch jeho výberoch z básnického diela – Keby si počul všetky tie víchrice (1968) a Šuhajovo dumanie (1972). Pred dvadsiatimi rokmi vydala Matica slovenská skvelú monografiu o našom básnikovi, novinárovi a publicistovi – knihu Pavla Pareničku Život a dielo Petra Kellnera – Záboja Hostinského.

Jožko GOLONKA bol hráč s ekrazitom v hokejke a s dušou na ľade Žiletka má neuveriteľných osemdesiat...

Velikán sovietskej futbalovej i hokejovej zbranej Vsevolod Bobrov v celej svojej takmer stokilovej mohutnosti chvilil raz od mladíka Golonku – ešte uchána na medzinárodnom ľade – pri útočnej modrej čiare taký bodyček, až na chvíľu stratil dych. Vtedy sa zo striedačky česko-slovenského reprezentačného výberu uznánilo ozvalo: „Ty si ho, človeče, prerezal ako žiletka!“ Odvtedy mal nezabudnuteľný útočník a neskôr i rešpektovaný kapitán česko-slovenského tímu s pamätným číslom 9 na drese túto „ostrú“ prezývku.

Text a foto: Emil SEMANCO

Nebol brusič, nemal na to ani figúru, ale hokejky si na sebe lámal nenechal. Pri hre uplatňoval vtip a šikovnosť. Známe sú jeho súboje s ďalším obrom zbranej komandy Alexandrom Ragulinom, ktorý raz Jozefa v zlosti nad nevyspytateľnými kúskami, čo mu vyvážalo, nabral a prehodil ponad bránku...

„On ma švacol raz, ja som ho medzitým trikrát pichol,“ uzavrel Jozef už legendárne ľadové bitky so sovietskymi, ktoré v pamätných dubčekovských šesťdesiatich rokoch prerastali do medzinárodným diplomatických dohier. Rokmi akoby sa už ľadové protivtenstvá zmenili na frčky do nosa. V spomienkach vždy zostáva to krajšie. Napokon vypitých pohárikov a objatí na zmierenie a priateľstvo bolo s medvedovitým Sašom určite viac ako vylúčení za vzájomné napadnutie na klzisku...

■ LEPŠÍ AKO GRETZKY

Tristotri stehov, osemkrát zlomený nos, fraktúry rebier, kolena, laktá, členka, sánky... To je jeho hokejová anamnéza. Ale má aj iné boľáčky. Spomínaný Bobrov, ale aj Golonkove vzory Dodo Reimann,

skvelý futbalový brankár aj hokejista, a spartán Zábrodský mali na dresoch číslo 9, ktoré mu prischlo na šestnásť sezón v Slované, počas vojenčiny v Jihlave, na šesť rokov v reprezentácii a aj zahraničné profesionálne zmluvy v závere jeho kariéry mali nie nepodstatnú klauzulu, že bude hrať s deviatkou na drese. Vždy sa dodržali. Len v jeho srdcu najbližšom oddiele zabúdajú na sľub, že v drese s týmto číslom za Slovan už nikto nenastúpi... Vo svete je celkom samozrejme, že si takto uctia hokejovú legendu.

Jozefa Golonku, osemdesiatročného medailistu z MS a trojnásobného zo ZOH – ako jedného z prvých Slovákov, aj keď nezískal na šampionátoch a olympiádach zlato – zapísal do Siene slávy IHF.

Maloverným aj neprajným ponúkajú slová svetovej novinárskej hokejovej legendy Georgea Grossa, držiteľa Olympijského radu a najvyššieho kanadského ocenenia za žurnalistiku National Newspaper Award, medzi bratislavskými kamarátmi známeho pod prezývkou Čury, ktorého po zápise do Siene slávy NHL a IHF spoločne s Golonkom voviedli aj do Siene slávy slovenského hokeja:

Ceremoniár slávnostných pasovaní nových pieninských goralov v Lesnici Ján GONDEK prijíma za asistencie Štefana Wimmera medzi hrých Zamagurčanov hokejovú legendu Jozefa GOLONKU.

„Keby hral v NHL, bol by lepší ako Gretzky!“

■ SVET VO VAKU

„Ako chalan som veľmi túžil cestovať a šport mi k tomu

Jozef GOLONKA – certifikovaný osemdesiatnik a nový pieninský goral.

dopomohol. Prešiel som kus sveta, spoznal Ameriku i Kanadu, videl grizlyov vo voľnej prírode, aj taký div sveta, ako sú Niagarské vodopády. Bol som v Skalistých horách, na Floride, v Los Angeles a v San Franciscu v časoch, keď ostatní o tom iba snivali. Obdivoval som vulkány na Havaji, pláže na Waikiki, pamiatky Mayov a Inkov v Mexiku a v Cancúne som sledoval podmorský svet z oceánografickej ponorky, akých je len dvanásť na svete. Potápači za jej okienkom krmili žralokov pred očami užasnutých turistov...

Bol som na exotických ostrovoch aj v Japonsku, ktoré má mnoho zázračných vecí. V Sappore ma očarili ľadové plastiky umelcov z celého sveta a v Tokiu ma nadchlo dvojposchodové golfové ihrisko a ďalšie regulárne hokejové ihrisko na piatom poschodí hotela, v ktorom sme boli ubytovaní. Prešiel som Škandináviu, Fínsko, Nórsko aj Švédsko, kde sa stále hrá mládežnícky hokejový turnaj Joža Golonku. V bývalom Sovietskom zväze sme sa dostali aj do kon-

čin, ktoré boli vojenskou uzavretou zónou, a to v časoch po zostrelení špiónážneho lietadla amerického pilota Powersa! Prešiel som celý Balkán, Turecko a zo Saudskej Arábie som dostal ponuku, aby som učil korčuľovať deti naftárskych zbohatlíkov...

Bol som ako tréner s kolínskym mančaftom na otvorení dovedy nevidanej športovej haly v Paríži. Bola ozajstnou raritou, akou sú pre milovníkov historickej architektúry Benátky. Učarovali aj mne, rovnako ako more a pamiatky na Cypre, rámcovo Jozef svetobežník kapitulu, v ktorej mu chýbal azda iba jeden splnený sen – vidieť austrálsky kontinent.

■ MORE KRÁS...

„Osemnásťhodinová cesta lietadlom je už pre mňa silná káva...“ potvrdzoval lakonicky niekdajšiu ponosu po vlnajšej niekoľkohodinovej ceste z hlavného mesta do zamagurskej obce Lesnica, kde mu tamojší fanúšikovia a obdivovatelia s ceremoniárom Jánom Gondekom akoby v predstihu pripravili k osemdesiatinám pasovačku za pieninského goralu. A tak sme mali opäť dobrú príležitosť pri poháriku horcového (ani napochytr neviem, či ho aj vyprázdnil...) znova si zakorčuľovať po spomienkach na neľútostné súboje, pri ktorých pukali mantinely a puky trhali siete v bránkach... Veď to na neho s rešpektom na striedačkách upozorňovali mančafy, tréneri i kouči: „Strážte Žiletku, má ekrazit v hokejke...“ Áno, na ľade nechával srdce. A stále tam kdesi na zimáku je. Možno v tom drese pod strechou, ktorý už nemá nikto v Slované obliecť..

Mons. FUGA sa riadil mottom: Nič pre seba, všetko pre národ!

Spomínali na autora našej vlajky

Tibor HLAVÁČ, predseda MO MS vo Vinnom

Pri príležitosti tridsiatich rokov skonu Mons. Františka Jozefa FUGU, rodáka z Vinného, národovca, kňaza, generálneho vikára Slovenského gréckokatolíckeho biskupstva sv. Cyrila a sv. Metoda v Kanade, tretieho predsedu Zahraničnej MS a autora slovenskej vlajky, sa uskutočnila vlni uprostred decembra vo Vinnom pietna spomienková slávnosť za účasti významných predstaviteľov cirkevného a občianskeho života, zástupcov Matice slovenskej, veriacich, rodinných príslušníkov monsignora, občanov, pedagógov i žiakov tunajšej školy, ktorá nesie jeho meno. Organizátormi podujatia boli obec Vinné a Matica slovenská prostredníctvom Miestneho odboru Matice slovenskej vo Vinnom a Domu Matice slovenskej v Michalovciach.

Rodáci z Vinného dali Mons. Františkovi FUGOVI na pamiatku vyhotoviť takýto dôstojný pamätník.

Na podujatí sa zúčastnili vzácní hostia, ktorí sa svojimi aktívnymi vystúpeniami podieľali na naplnení posolania zmysluplnej spo-

Na pietnej spomienke na kňaza a národovca sa zúčastnila cirkevná honorácia aj vedenie Matice slovenskej na čele s Mariánom GEŠPEROM.

mienky – Marián Gešper, predseda Matice slovenskej, Mons. Alojz Tkáč, košický emeritný arcibiskup, vладыka Milan Chautur, CSsR.,

košický eparcha, a Peter Cabadaj, vedecký tajomník Matice slovenskej. Za rodinu v hlavnom programe prehovoril monsigno-

rov synovec František Cupák. Sviatočné stretnutie sa začalo svätou omšou v rímskokatolíckom Kostole sv. Anny vo Vinnom a pokračovalo pietnym zhromaždením pri pomníku Mons. Fuga, kde Tibor Hlaváč, predseda MO MS, starosta obce Marián Makeľ, predseda MS Marián Gešper a riaditeľ D MS v Michalovciach Emil Čurma položili spomienkovú vence. Program potom pokračoval v kultúrnom dome. Jeho dôstojnosť na začiatok umocnila zaspievaná hymna Matice slovenskej všetkými účastníkmi. Hlavnú prednášku mal Peter Cabadaj, ktorý priblížil prítomný život a dielo Mons. Františka J. Fuga. Na jeho výklad nadviazal príhovorom Mikuláš Jacečko pri prezentácii Pamätnej izby Mons. Fuga v Základnej škole s materskou školou, pomenovanej po tomto cirkevnom hodnostárovi a maticnom dejateľovi.

O kultúrne obohatenie stretnutia sa vysokou úrovňou stvárnenia dramatickej scény postarali zástupcovia Mladej Matice Barbora Repková a Peter Švantner, interpretačnou kvalitou členovia Fsk Viňančan, členovia Zboru sv. Anny a školáci a škôlkari zo ZŠ s MŠ F. J. Fuga vo Vinnom.

Za všetkých občanov aj maticiarov vo Vinnom možno povedať že Mons. F. J. Fuga ostane navždy v ich srdciach a v pamäti národa ako vzor verného Kristovho kňaza a zápalistého vlastenca maticiaru, ktorý verne slúžil do poslednej chvíle Bohu i národu.

Poznajú už postupujúcich do krajského kola Šalianskeho Matka V Galante súťažili reprezentanti dvadsiatich škôl

Zlatica GAŽOVÁ, Dom MS v Galante

Dlhodobá úspešná literárna súťaž má svoj zabehnutý itinerár, pravidlá, obsah, poslanie. Z roka na rok sa rozkrúca kolotoč obvodných školských, okresných a krajských kôl a ich víťazi sa potom stretnú v celoslovenskom zápole v Šali, aby sa zas po roku mohol ktosi hrdiť tým, že získal najvyššie pocty v súťaži, ktorú inšpiroval šalianský lekár, maticiar Svetozár Hikkel a nemalou mierou podnietil Jozef Cíger Hronský.

Nie ináč to bolo v minulých dňoch v Galante, kde sa na okresnom kole súťaže v prednese povestí J. C. Hronského v priestoroch tamojšieho D MS

Prednes povestí Jozefa Cigera Hronského na súťaži Šalianský Matka má aj po vyše štvrtstoročí stále dosť priaznivcov. Na snímke sú pedagógovia a víťazi okresného kola v Galante spoločne s porotcami, ktorí rozhodli o troch postupujúcich do krajského kola súťaže.

stretlo tridsaťpäť žiakov z dvoch desiatok škôl v okrese. Deväť prizvaní porotcovia hodnotili, ktorí spomedzi nich majú šancu uspieť aj na krajskej úrovni. A opäť by sme mohli vyzdvihnúť obetavosť tradičných organizátorov, nezištnosť a príčinnosť učiteľiek a pedagógov zo základných škôl a gymnázií s blízkym vzťahom k slovenskej kultúre a s ochotou vstúpiť do vzťah k literatúre a jej tvorcom mladej generácii. Prvých troch v jednotlivých kategóriách ocenili nákupnou poukážkou v obchodnom reťazci aj hodnotnými knihami z Vydavateľstva MS a diplomami. Všetci účastníci dostali sladkú odmenu. Ale určite tou najsladšou bolo pre Martina Matejdesa zo ZŠ vo Veľkom Grobe, Tamaru Gáblíkovú z CZŠ Sereď a Damiana Križana z domáceho gymnázia vedomie, že budú môcť ukázať svoj talent aj v krajskom kole.

Mladomatičný futbalový turnaj o Putovný pohár M. R. Štefánika Prví víťazi sú z Davidova

Text a foto: Martin HAJNÍK

Odbory Mladej Matice v závere minulého roka pripravili niekoľko vydarených športových akcií, ktoré v mnohom naznačili, kadiaľ by sa mohla uberať táto oblasť maticnej činnosti. Takou bol aj futbalový turnaj o Pohár generála M. R. Štefánika.

V závere minulého roka sa uskutočnil už XI. ročník tradičného mladomatičného futbalového turnaja, ktorý je venovaný generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Otvoril ho podpredseda Mladej Matice Martin Hajník, ktorý priblížil životné dielo aj osudy

tohto nášho národného hrdinu. Účastníkov turnaja pozdravil i predseda Mladej Matice Marek Nemeč, ktorý im poprial veľa športových úspechov a povzbudil ich do korektných súbojov v gavalierskom duchu. Na turnaj sa zúčastnilo šesť futba-

lových tímov, medzi ktorými boli aj dve rydzo maticné – Mladá Matica Liptovský Mikuláš a Mladá Matica Kamenná Poruba, ktorá nesie čestný názov Mladá Matica Cyrila Martiša – hrdinského slovenského pilota z Malej vojny. Ostatné družstvá sfor-

Prvá cenná trofej bude na rok zdobiť mladých futbalistov z Davidova – obce, kde vás popri družnosti mladých ľudí môžu prilákať aj skvelé prírodné turistické dani v Podslánskej vrchovine.

movali MO MS a OMM okolitých obcí z členov a zo sympatizantov Matice, konkrétne z obcí Davidov, Nižný Hrabovec, Lomnica-mestská časť Vranova nad Topľou a nastúpil tiež kolektív z okresného mesta. Časť turnaja sledoval aj nový predseda MS Marián Gešper, ktorý vystúpil s podnetmi na výbere MM, ale príhovoril sa tiež futbalistom aj fanúšikom. Víťazstvo v turnaji si vybojovali futbalisti z Davidova, ktorí si ako prví odniesli Putovný pohár generála M. R. Štefánika. Druhú priečku patrila mladým maticiarom z Kamennej Poruby a tretia mestskej časť Vranova Lomnici.

MATICNÉ DEPEŠE

Zúbkovaná expozícia

Mesto pod Zoborom je dlhodobo známe agilnými filatelistami a ich aktívnymi organizáciami a spolkami, čo sa potvrdilo aj minulý týždeň, keď Klub filatelistov KF 51-52, ktorý pôsobí pri Dome Matice slovenskej v Nitre pripravil tematickú výstavu zameranú na štvrtstoročie slovenskej známokovej tvorby. Zároveň počas sprístupnenia tejto zúbkovanej expozície v nitrianskej galérii Mlyny 16. januára Slovenská pošta, a. s., slávnostne uviedla do obehu v poradí 651 slovenskú poštovú známku s názvom 25. výročie vzniku SR. Autorom známky s dominujúcou symbolikou slovenskej štátnosti a príslušnosťou SR k EÚ je známy tvorca známok akademický maliar doc. Martin Činovský.

Televízne spievanie

S ambíciou vyvarovať sa nedostatkov, ktoré boli evidentné v prvej časti televíznej šou Zem spieva, odštartovala uprostred januára na Jednotke RTVS jej druhá časť, do ktorej na vlahajších októbrových výberoch v martinskom Múzeu slovenskej dediny v Jahodníckych hájoch a v skanzene Lubovnianskeho múzea v Starej Lubovni vybrali spomedzi dvoch tisíc záujemcov šesťdesiat tri účinkujúcich. Tí sa posilujú dostať do finále počas desiatich kôl. Najsledovanejšia pôvodná slovenská televízna zábavná relácia posledného desaťročia siahla opäť po osvedčenom formáte a skúsenej porotcovskej zostave a veríme, že už aj po zrelšej moderátorskej trojici, a nastúpila na niekoľkomesačnú cestu za aspoň takým diváckym úspechom ako jej prvé vydanie. Prvými semifinalistami sa 13. januára stali L'H Michala Pagáča, folklórne združenie Stráne z Važca a spevácky súbor Poľana z rusínskej obce Jarabina.

Významnému rodákovi

Na jednom z domov na žilinskom Mariánskom námestí v Žiline pribudla v minulých dňoch z iniciatívy Zboru Žilincov a vďaka ústretovosti mesta pamätná tabuľa venovaná slovenskému národovcovi, významnému právnikovi, odborníkovi v oblasti uhorského obchodného a zmenkového práva, prekladateľovi a spisovateľovi, univerzitnému profesorovi JUDr. Antonovi Vavrincovi Ottmayerovi, ktorý sa „Pod Dubňom“ narodil v roku 1796. Pôsobil ako profesor právnickej fakulty na Pazmányho univerzite v Pešti, kde ako člen tamojšieho kruhu slovenských vzdelancov spoločne s Martinom Hanuljakom inicioval v roku 1834 vznik Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej, ktorý sa popri iných cieľoch usiloval spájať katolíkov a evanjelikov v slovenskom národnom hnutí proti vtedajšej vzmáhajúcej sa maďarizácii v Uhorsku. Je na pováženie, že o posledných rokoch života tejto významnej osobnosti prakticky nič nevieme.

Beňovský v Prahe

Literárny podvečer venovaný významnej osobnosti 18. storočia – dobrodružnému cestovateľovi, objaviteľovi nových zemí, vojakovi, podnikateľovi, kráľovi Madagaskaru a najmä pozoruhodnej osobnosti slovenskej histórie, grófovi Móricaovi Beňovskému pripravuje Slovenský inštitút v Prahe 29. januára s vystúpeniami slovenských historikov – Dr. Ľubomíra Bosáka a Dr. Patrika Kýšku.

Pripravil Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Rok 2017 sa niesol v znamení oslavy hrdinstva našich predkov, ale aj tradičnej viery a národnej kultúry. Bol bohatý na pamätné dni a výročia osobností, ktoré sa zaslúžili o pozdvihnutie slovenského národa. Pripomenuli sme si udalosti, ktoré formovali našu vlasť a spoločnosť. Pripomenuli sme si dvojsté výročie narodenia prvého predsedu Slovenskej národnej rady Jozefa Miloslava Hurbana a rovnako aj národovca Andreja Radlinského, ktorí boli príkladom nekompromisných bojovníkov za národné práva Slovákov. Nemenej dôležité boli Národné matičné slávnosti v Trnave a veľké množstvo matičných podujatí po celom Slovensku. Nemôžeme nespomenúť ani konanie valného zhromaždenia Matice slovenskej, ktoré prinieslo generačnú zmenu a snahu, aby sa národná ustanovizeň zmodernizovala a opäť získala vážené miesto v slovenskej spoločnosti. Osobne som sa na týchto podujatiach mohol presvedčiť, ako mnohí z vás svojím príkladom a činnosťou dokázali to najdôležitejšie – prebúdať v ľuďoch národnú hrdosť a pocit vlastenstva.

V týchto dňoch Slovenská republika oslavuje svoje dvadsiate piate výročie. Želám si, aby verejnost' intenzívnejšie vnímala prvý január ako jeden z najdôležitejších štátnych sviatkov Slovákov. Vznik demokratického Slovenska je nepochybne výrazným úspechom generácie národnej inteligencie, ktorá začiatkom deväťdesiatych rokov 20. storočia so čtou zvládla historickú úlohu svojej doby. Prispela k tomu nielen Matica slovenská, ale aj mnohí z vás, ktorí ste tieto momenty osobne prežili a zúčastnili sa na zápase o slobodu našej vlasti.

Rok 2018 je rokom významných výročí, ktorým budeme venovať mimoriadnu pozornosť. Pripomenieme si vznik prvej Česko-Slovenskej republiky, súvisiacu Pittsburskú dohodu i Deklaráciu slovenského národa. Aj tie viedli k súčasnej slovenskej štátnosti. Zároveň je nový rok pre Maticu slovenskú veľkou výzvou. Stojíme na prelome a chceme si opäť získať rešpekt, ktorý nám patrí. Neoceniteľná práca matičiarov po celom Slovensku je prioritou a jednoznačne si zaslúži oveľa väčšiu pozornosť. Na tomto už dôsledne pracujeme.

Dovoľte mi do nového roka každému z vás – milí matičiari - zaželať pevné zdravie a duchovnú silu zvládať výzvy, ktorým budete čeliť. Samozrejme, taktiež lásku, radosť zo života a hojné Božie požehnanie. Želáme si, aby bol tento rok pozitívny pre našu vlasť.

JUDr. Marián GEŠPER
predseda Matice slovenskej

Milovníci ľudových zvykov a tradícií v Dome Matice slovenskej v Šuranoch

Tvorili vedno ako jedna rodina

Helena RUSNÁKOVÁ – Foto: Imrich HRABOVSKÝ

Dom Matice slovenskej v Šuranoch prekvapil opäť pekným podujatím. Na program pod názvom Ako jedna rodina tvorí mesto, dedina sa zišli rodiny troch generácií kráľovstva kráľa Svätopluka a tí, čo majú radi ľudové zvyky a tradície.

Riaditeľka D MS Miroslava KOŽÁROVÁ otvára program Svätoplukovho kráľovstva.

Účinkujúci v programe AKO JEDNA RODINA... dokázali radosť naladiť všetkým v hľadisku.

Návštevníkov vítala výstava umeleckých remesiel našich šikovných predkov aj voňavá kolekcia krásnych medovníkov od mladých mamičiek. Pred zaplneným hľadiskom predviedla svoj program najmladšia generácia – talentované deťúrence so svojimi obetavými mladými či staršími vedúcimi. Do bohatej skladby vystúpení, ktoré otvárala jubilujúca dychová hudba Kesanka z Bánova so svojím kapelníkom J. Kozárom, ktorá zavŕšila štvrtstoročie účinkovania, sa zapojili koledníci z materskej školy SNP Šurany a Bánov, ale i deti zo súboru Šurianček z D MS v Šuranoch a dychovka Rosička

zo ZUŠ Tibora Sládkoviča Šurany. Javisko patrilo aj ľudovej rozprávačke Mare-Káre, ktorú vystriedali Mrchane a Mrchaňky zo Šurian.

Vzácní hostia, ako súčasní hradní páni slovenského kráľovstva, odmenili na záver všetkých prítomných vedúcich súborov či skupín za ich voľný čas a nezištnú činnosť pri práci s deťmi ďakovnými listami a bulou kráľa Svätopluka. Prevzali si ich z rúk J. Nemca, ktorý ako tréner vychovával v topoľčianskej hokejovej liahni troch neskorších majstrov sveta – E. Šatana, otca terajšieho manažéra slovenskej hokejovej reprezentácie, zástupcu MS V.

Oberhausera a J. Jamrišku, otca detských dychoviek Slovenska. Zahanbiť sa nenechal pán župan M. Belica z Nitrianskeho hradu a priestor na obdarovanie sa ušiel aj pánovi „šuriankeho hradu“ J. Barcaovi, riaditeľovi kúpeľov Podhájska. O podujatí, ktoré finančne podporil Nitriansky samosprávny kraj, riaditeľka D MS Miroslava Kozárová zhrnula, že splnilo svoj zámer a dokázalo, že mesto i dedina tvoria naozaj ako rodina a vedúci súborov či tvoriví jednotlivci, čo sa venujú s deťmi, sú a budú meniť našu zem na skutočné kráľovstvo kráľa Svätopluka.

V metropole východu už myslia na veľkonočný turnaj

V Košiciach má florbal veľa priaznivcov

Miloslav Slávik, tajomník OMM Košice I

V kolektívoch na palubovkách a medzi florbalovými brámkami sa mihali aj dievčatá – a nie hocijaké – rovno florbalové reprezentantky SR, akou trebárs je Michaela LUPÁČOVÁ zo Sabinova.

Slovenskí florbaloví reprezentanti – ako napríklad Lukáš Rezanina, Adrián Szabo, Filip Čonka-Skyba, juniory – povedzme Roman Kozej a Tomáš Turčányi, reprezentantka SR Michaela Lupáčová zo Sabinova či extraligová brankárska legenda Ludmila Uherská z Prešova boli ozdobou piateho ročníka florbalového turnaja, ktorý v metropole východu zorganizovali mladí matičiari.

Piatym ročníkom turnaja v závere minulého roka prekročili pomyselnú hranicu, po ktorej sa už podujatie stáva tradíciou. Odbor Mladej Matice Košice I. v spolupráci s Domom Matice slovenskej v Košiciach a jeho riaditeľom Michalom Matečkom pripravili športové podujatie pod záštitou poslanca Michala Djordjeviča. Do turnajových zápolení

sa zapojilo osem kolektívov, v radoch ktorých sa objavili aj dievčatá a ženy, čo sa i z pohľadu na históriu podujatia ukazuje ako dobrý ťah, lebo ani tak nejde o počty strelených gólov a výsledky, ale o dobrú atmosféru počas takto strávených spoločných chvíľ, radosť z hry a nadviazanie nových športových priateľstiev. Aj preto budú organizátori klásť čoraz väčší dôraz na účasť a zapojenie tzv. mix tímov – teda družstiev zložených z mužov aj zo žien.

Na prvom a druhom mieste skončil tentoraz výber Maskantaje A a B, zložený prevažne z juniorských a zo seniorských slovenských reprezentantov. V zápase o tretie miesto zvíťazilo družstvo Klátova nad prvoligovým Žltým Snehom Košice. V štvrtfinále vypadli družstvá Sparta, Orly, Krásna a Klobúky. Najlepšími hráčmi, brankármi aj strelcami turnaja sa stali všetci tí, ktorí vyhrali nad sebou a odnášali si domov radosť z hry. Aj preto, aby radosť bolo medzi nami čo najviac, uvažujú košícki mladí matičiari pripraviť i Veľkonočný turnaj.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Správna odpoveď na otázku zo SNN č. 1/2018:

Slovenský betlehem, ktorý vyrezával majster Jozef Pekara, je v Rajcekej Lesnej. Výhercovia: Božena Lacková, Tilmač Zuzana Václaviková, Lehota pod Vtáčnikom a Renáta Kohuláková, Ploštín.

Pravou rukou Ľudovíta Štúra v redakcii Slovenských národných novín bol pracovitý a vzdelaný Peter Kellner Hostinský, ktorého vlohy si Štúr všimol ešte počas štúdia na lýceu. Napište nám, kde sa tento jeho blízky spolupracovník pred 195 rokmi narodil.

Odpovede nám posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do konca 2. februára.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

27. januára
– tristošesťdesiat rokov od smrti slovenského stredovekého spisovateľa Daniela Sinapiusa Horčíčku (1640 – 1688)

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa v Kráľovej Lehote narodila skvelá spisovateľka pre deti, autorka básní, poviedok, rozhlasových rozprávok a pásiem Krista Bendová (1923 – 1988), o. i. nositeľka Ceny Čs. rozhlasu za seriál rozprávok o Osmijankovi

28. januára
– stosedemdesiatpäť rokov, čo sa v Banskom Studenci narodil vynálezca v odbore akustiky Karol Antolík, o. i. aj organizátor prvých materských škôl na Slovensku (1843 – 1905)

– osobnosť slovenskej kultúry, filmár, vydavateľ, ilustrátor, redaktor, organizátor umeleckých aktivít Dušan Roll má deväťdesiat rokov, jeho zásluhou máme skvelú tradíciu medzinárodných výstav ilustrácií detskej knihy BIB; pri jej zrode stáli aj umelci a výtvarní redaktori, ako napríklad J. Švec, M. Cipár, A. Brunovský, publicista a prekladateľ Peter Čačko a i.

29. januára
– literárny kritik Ivan Sulík má sedemdesiatpäť rokov; spomeňme aspoň jeho knižne vydané Súradnice novej prózy, Literárne konfrontácie, Literárno-kritické reflexie

30. januára
– stoštyridsať rokov od narodenia zakladateľa moderného slovenského sochárstva, skromného až utiahnutého človeka Jána Koniarka (1878 – 1952), galéria v Trnave nesie jeho meno – storočnica Leopolda Laholu, prozaika, dramatika a filmového scenáristu (1918 – 1968)

31. januára
– stopäťdesiat rokov, čo spišské obce predložili uhorskému snemu požiadavku na zrovnoprávenie slovenčiny s maďarčinou, úmerné zastúpenie Slovákov v najvyšších úradoch a zriadenie siete slovenských gymnázií (1868); petíciu podpísalo dvadsaťjeden spišských starostov, snem sa ňou vôbec nezaoberal a úrady spustili represívne opatrenia proti podpísaným starostom a ich obciam

1. februára
– pred sto štyridsiatimi rokmi (1878 – 1944) sa v Sučanoch narodil slovenský novinár, politik a štátnik Milan Hodža, prvý Slovak na čele vlády ČSR – sto rokov od Kotorkej vzbury, keď šesťtisíc rakúsko-uhorských námorníkov v jadranskom zálive pri meste Kotor, medzi nimi aj veľa Slovákov, odmietlo poslúchať svojich veliteľov a predložilo vrchnosti sedemnást' požiadaviek, medzi nimi aj uzavretie mieru a zlepšenie nefudských podmienok; štyria iniciátori boli popravení, ostatní mali byť väznení, cisár Karol I. im však udelil milosť v domnienke, že tým zachráni monarchiu

– známy slovenský publicista, vedúca osobnosť kedysi veľmi obľúbeného programu Slovenského rozhlasu Na modrej vlne, Ernest Weidler by mal osemdesiatpäť rokov (1933 – 2012)

2. februára
– pred päťdesiatimi piatimi rokmi v Roháčoch tragicky zahynul slovenský reprezentant vo veslovaní Ctibor Reiskup (1929 – 1963)

(jč)